

Woordje vooraf van de (fiere) voorzitter

Zo, hier zijn we weer, onze elfde jaargang gaat van start. We wensen u veel leesgenot en hopen u te kunnen blijven boeien. Aarzel niet om te reageren op onze artikels, en als het kriebelt, stuur dan uw eigen pen- of pc.-vruchten toe.

U mag ook niet nalaten regelmatig onze website te raadplegen, want daar roert *entwat*.

Binnenkort worden daar een aantal studies op geplaatst over het reilen en en zeilen van de “stede ende jurisdictie van Poperijnghe” van voor 1600. Ze zijn van de hand van Guido Vandermarliere, een van de trouwste bezoekers van het SAP, waar hij met grote nieuwsgierigheid de ene bundel na de andere uitvlooit.

Zo krijg je meer inzicht in de historische context waarin onze voorzaten leefden: handel en nering, oorlogen en besmettelijke ziekten, reglementen op het dagelijks leven, hoppedeteelt en bosbouw, “navigable” houden van de vaart..

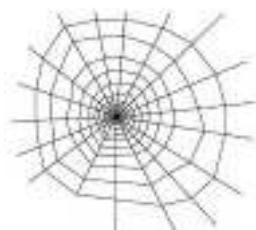
Ook twee Resolutieboeken van het stadsbestuur uit de 16-17de eeuw zitten in de pijplijn, en verder mag je een straatschouwing uit het Oostenrijks tijdvak verwachten.

Dinsdag 4 februari trokken we de EENENDERTIGSTE editie van onze lessen paleografie op gang, wie doet ons dat na? We zullen niet verhullen dat het onze vurige wens is dat onder die cursisten nog enthousiaste medewerkers zullen opstaan om onze rijke bronnencollectie meer toegankelijk te maken.

We vernamen dat in er in Brugge een groep historische “detectives” werkzaam zijn, die via de oude documenten pogen te traceren wie de achtereenvolgende bewoners van elk huis waren. Aan de hand van onze uitgebreide reeks “halmen” moeten wij dat toch ook kunnen voor onze stad?!

Wie voelt zich geroepen om mee te lezen en te noteren? Wij zijn alvast begonnen..

Paul-Johan

Web NieuWS update in 't Kort

* Registers van de burgerlijke stand - Registres de l'état civil *						
Poperinge	† - X - ‡	Kronstede	Proven	Reningelst	Roosbrugge-Haringe	Waton
		update 24/01/2014			update 22/01/2014	update 21/01/2014
Update 03-01-2014	Nieuw in 2014		DOen Gazette	Agenda curius oud schrift		
Bidprenties-Images mortuaires	Jaarboeken van Poperinge		Update jaar 2013	2014		

De Belgische Evangelische Zending

De reformatiekous opnieuw gebreid.

H. Vandenberghe

Na het artikel over de geuzen in een van onze vorige nummers proberen we hier wat recenter gegevens bijeen te brengen over mensen uit de 20ste eeuw, bewogen door het *volle* evangelie. Ze werden tijdens de reformatie in onze regionen de *nieuwgezinden* genoemd omdat ze zich niet konden herkennen in de manier waarop de Rooms Katholieke kerk met het evangelie omging. We beschreven de spanningen die in de rand resulteerden in *beeldenstorm* en *hagepreken*, *publieke campagnes* en *verspreiding van de bijbel* in het vorig nummer van SAPpig¹.

Evangelische kerk Poperinge

De mensen die nu de Evangelische gemeente in Poperinge bevolken zijn geen nakomelingen van de 16de eeuwse *bijbel believers*. We konden terugkeren tot de 20er jaren om mensen te vinden die in hun eigen huis én in de Hondstraat én in de Peperstraat rond het *evangelie* samen kwamen². Structureel startte de huidige gemeente op de Grote Markt in 1930.

De ondertitel *de reformatiekous opnieuw gebreid* hebben we gekozen omdat alle bewaarde documenten heel duidelijk verwijzen naar die vaste onderliggende keuze. Alleen de bijbel, *sola scriptura*, *m.a.w. het volle evangelie* is hun vertrekpunt. We vonden dit het best verwoord in een brief van Broeder Remi waarin hij met Pastoor VERBAUWE correspondeert. *Wij kijken niet met de katholieke bril, niet met de protestantse bril, maar geholpen door de Heilige Geest³ lezen we in het Evangelie*. Hieruit blijkt dat de beweging zich afzet tegen de Verenigde Protestantse kerk van België⁴. Dit was reeds bij aanvang duidelijk.

Gevel voor 1975

In de briefwisseling van de predikant, die het langst in Poperinge diende, zien we hoe de *Roomschen* “*verkeerd*” en niet “*bekeerd*” worden genoemd. Hij nodigt in zijn briefwisseling iemand van de hoofdzetel van de zending uit om te komen kijken. *Met vrezen en beven als het zo voortgaat* verzamelt hij beelden.

Hij vraagt zich duidelijk af wat hij ermee zou doen: *Drie Onze Lieve Vrouwebeelden, drie kruisbeelden, vier gebedenboeken, drie kruisbeelden, één schapulier en zes paternosters*.

1 SAPpig jrg. IX, 2, 49-74 H. Vandenberghe, *Godsdiensttroebelen in Poperinge*.

2 In een interview met Ds. SERVAES lezen we dat er een huiskerk was in 1922. José LEMAHIEU vermeldt uit de mondelinge geschiedenis van zijn familie dat Henri D'AMOUR, x Leontine BALLYN, in 1922 huisbijeenkomsten hield in de Hondstraat 33. Later kwamen ze bijeen in de Peperstraat 6, cf. foto verder. In 1925, zeker 1930, zou het winkeltje op Grote Markt betrokken zijn. In 1975 vierde men een halve eeuw met de herbouw van de voorgevel.

3 EVADOC, evangelische documenten ondergebracht in KADOC, Leuven. Archief BEZ BE942855/1639. 11-08-1932.

4 VPKB, Beluikstraat, Ieper. De Poperingse gemeenteraad moet nog ieder jaar de rekeningen van de VPKB Ieper goedkeuren en financieel aanvullen voor het deel dat de gelovigen van Poperinge, die bij de *officiële* Protestantse gemeenschap horen, betreft.

Dat is de oogst van de bekeerlingen die alle *oude zuurdesem van de Roomschen* eruit willen. Het antwoord is in zijn context te begrijpen: *Misschien drie ballen voor één frank?* Hier wordt uiteindelijk realistisch besloten maar laat ons geen ergernis geven. Begraaf ze in de tuin⁵. Voer voor archeologen!

Ook de boeteprocessie in Veurne, de ommegang in Poperinge en de kapel waar ze vodden in de haag hangen en kermis houden worden als curiosa – op de rand *uitdagingen*, om niet letterlijk te zeggen, *provocaties* – genoemd. Vooral die processie die ostentatief voor hun deur voorbijgaat.... *ongelooflijk bijgelovig*.

De geschiedenis van de herbouw is grosso modo te volgen op de documenten die in privéarchief bij een van de ouderlingen worden bewaard.

Jubileumviering 1975

Men plande een herbouw van de voorgevel rond de jubileumviering: 50 jaar Evangelische kerk. Dominee SERVAES was verheugd te kunnen schrijven dat men eerder klaar was dan voorzien omdat er zoveel hulp kwam. Vooral de vrienden van Zuid-Beierland hadden geldelijk bijgedragen.

Op de oude postkaart staat nog het oude oorspronkelijke winkeltje.

© HEU0045409795 westhoekverbeeldt

Een eerste facelift hield stand tot 7 april 1974, zoals we later ook aangeven in het interview met Rik

VALKENBURGH. In de folder die toen is uitgegeven wordt nog een raming gemaakt waarbij men voorziet dat er nog 800.000 zal nodig zijn voor de verwarming en het plafond, een boekenrek en de modernisering van de inkomhal. Deze ambitieuze aanpassing is er maar gedeeltelijk gekomen.

1925-1975

IN DEN BEGINNE

Tijdens de eerste Wereldoorlog ontmoette een Amerikaans echtpaar in Londen Belgische soldaten, slachtoffers van het IJzerfront en andere.

Ralph en Edith NORTON-FOX⁶ propageerden het Evangelie. Na de oorlog staken zij het kanaal over en vestigden zich in Brussel. De *Belgische Evangelische Zending* was geboren. In Vlaanderen en specifiek ook in Wallonië – en met veel succes – organiseerden ze evangelisatieacties.

⁵ Brief 8 sept. 1930 cf. EVADOC, o.c.

⁶ Engelstalige literatuur, niet zo onmiddellijk hier te vinden, kan hier meer over vertellen: twee titels alvast: *Belgian Gospel Mission collection, 1931*. Edition/Format: Archival material: EnglishSummary: Promotional letter and newsletter, both from mission directors Ralph and Edith Norton. En *Ralph Norton and the Belgian Gospel Mission*, Author: Edith Fox Norton, Publisher: New York, Revell [©1935]. Biography. Het verhaal van deze kerkgemeenschap bestaat in het Nederlands van de hand van Rik VALKENBURG *België kent u het zo?* Nov. 1975.

Na Brussel vinden we sporen in Huy, Antwerpen, Kortrijk⁷ en via een nieuwbakken predikant uit Kuurne-Watermolen later ook in Poperinge en de kuststreek.

Om de sporen van het begin van de Evangelische gemeente in Poperinge op te zoeken trokken we naar EVADOC. Aaldert PRINS is de huidige conservator van het archief van de Evangelische groep.

Onlangs nog waren er vragen via internet naar de brieven van beide NORTON's die bij soldaten of teruggekeerde soldaten in familiearchieven zouden te vinden zijn. Hierdoor kennen we de officiële naam van de organisatie toentertijd. De vraagstelling luidde: *Zijn er onder jullie mensen die brieven in bezit hebben van Ralph & Edith Norton of the **British and Foreign Soldiers Evangelistic Campaign**.*

BEZ

De Belgische Evangelische Zending (BEZ) is opgericht in 1919 door het bovengenoemde Amerikaanse zendingsechtpaar Ralph en Edith NORTON-FOX, dat tijdens de Eerste Wereldoorlog voor Belgische gewonde soldaten had gezorgd.

Het koppel had zijn opleiding gekregen aan het Moody Bible Instituut in de V.S. Ze voelden zich geroepen om met het Chapman-Alexander-Evangelsatieteam naar Engeland te gaan om te missioneren als *evangelical*. Edith NORTON schreef een dagboek over die *missies*. Ze las vele missionarisverhalen. Een van de bekendste is het boek over Hudson TAYLOR, het missiemodel dat in China werd gebruikt⁸. De korte omschrijving van deze missioneringsformule is: via mensen die geloven, geloof bij anderen opwekken. Vandaar dat ook de Poperingse gemeente in *colportage*⁹, met de kapel op wielen en *tentcampagnes* actief was.

Toen de oorlog uitbrak werden ze genoodzaakt ter plaatse te blijven en niet verder rond te trekken. De verkondiging onder de soldaten bleek hun roeping.

17 december 1918 staken ze het Kanaal over en belandden in Brussel. Hun eerste centrum was in de Voorlopig Bewindstraat, later verhuisde de Missie naar de Staatsbladstraat 7¹⁰. Ralph sterft op 1 oktober 1934. Hij wordt opgevolgd door John C. WINSTON en Odilon VANSTEENBERGHE. Ondertussen is er in Vaux een theologische faculteit en in Heverlee het Bijbelinstituut¹¹.

Bij de opening van het nieuwe hoofdkantoor van de BEZ in 1926 sprak de Nederlandse evangelist Johannes DE HEER¹² (1866-1961), bekend van de gelijknamige zangbundel.

Uit de BEZ is het Bijbel Instituut België¹³ ontstaan, dat later de Evangelische Theologische Faculteit (Heverlee-Leuven) zou worden. Hier studeerden enkele mensen uit de Poperingse gemeente.

Jozef Marcel¹⁴ HUYGHE was geruime tijd predikant in Poperinge.

7 In de zomer van 1920 kwamen Ralph en Edith Norton (een Amerikaans zendingsechtpaar) samen met Odilon VAN STEENBERGHE en Remi MEERSMAN (uit Oostrozebeke) evangeliseren in Kortrijk. Een *tent* werd opgesteld in de Moorseelestraat en elke zomer kwam men het goede nieuws van het evangelie brengen.

8 Het heet nu *China Inland Mission*, OMF.

9 Huis aan huis, op de markten de mensen aanspreken, in groep getuigenis afleggen... daartoe werden de werkers in 's Heeren wijngaard opgeroepen cf. briefwisseling.

10 Rue du Moniteur.

11 De mensen uit de Evangelische kerk in Poperinge, die zich theologisch bijscholen, trekken naar Heverlee.

12 Johannes DE HEER °1866 +1961. Wie met de Evangelische kringen vertrouwd is, kent alvast de eerder dikke blauwe boeken met kerkzang die bv. nog door de Amish werden gebruikt toen ze in Poperinge verbleven.

13 De Bijbelschool zoals die nu functioneert noemt men Evangelische Theologische Faculteit www.etf.edu

14 De predikant liet zich niet bij zijn voornaam noemen. Zo is de voornaam niet zeker. We vinden op formulieren van de hoofdzetel in Brussel ook Michel in plaats van Marcel.

Hij was de eerste Nederlandstalige van het instituut, aldus een huidig gemeentelid¹⁵.

WAT IN POPERINGE VOORAF GING

Alhoewel men bij de jubileumviering vertrok van 1925 vinden we in de mondelinge overlevering sporen van een huiskerk voor men naar de kledingzaak op de Grote Markt ging. Vanaf 1922 kwam men bijeen o.a. in de Hondstraat 33 bij Henri D'AMOUR¹⁶. Enkele jaren later verhuisde men naar de Peperstraat. De bijeenkomsten werden geleid door Ds. MEERSMAN, Ds. VAN WIJCK, Ds. HELLINGS, Ds. Jan SERVAES. Van 1926 tot 1929 was Ds. DEKKER hun bedienaar.

Om het winkeltje aan te kopen hadden ze VANHOENACKER aangesteld alsieder. Zo kwam de kleermakerswinkel in hun handen¹⁷.

*Huisbijeenkomsten in de Peperstraat.
Poperinge*

1930

07 Juli 1930 is Broeder Jozef Michel HUYGHE predikant, Albert AMPEN is voorzitter en Albert PAREYN is penningmeester secretaris van de vereniging zonder winstgevend doel BEZ.

29 juni 1931. Voorzitter: Albert AMPEN, secretaris: Valère QUETSTROY

13 november 1933. Voorzitter: Gerard COUWET, secretaris: Valère QUETSTROY.

09 maart 1936. Penningmeester J.M HUYGHE, voorzitter: Valère HOSDEY, secretaris: Valère QUETSTROY.

12 april 1937 wordt de predikant en penningmeester en leider. Gaston LABAERE: voorzitter en secretaris Valère QUETSTROY.

13 september tot 08 augustus 1937 is Daniël PINCEEL penningmeester

Onder de bezetting was het kerkgebouw een kantine. Daarom moesten de bijeenkomsten doorgaan in huis van Nestor QUETSTROY, Abeelseweg. Later werd het onbewoonde huis van DEMAREY aan het station door de bezetter ter beschikking gesteld.

15 Gemeente = kerk. Hierin ligt een andere opvatting over de structuur van de geloofsgemeenschap. Voor het ogenblik is het in Poperinge zoals in Kortrijk. Er is geen voorganger (//pastoor). De ouderlingen leiden de gemeente. Er zijn ook geen bisschoppen 'episcopoi = opzichters).

16 Aldus een getuigenis van Aline D'AMOUR-SERVAES.

17 Die winkel zou *De keizer* hebben geheten. Ze zouden er ook de kleermakersstiel aangeleerd hebben, aldus een notitie uit de archieven van de Evangelische gemeente.

J.M. HUYGHE

Deze gegevens vinden we op de persoonlijke fiche in het archief van de Evangelische zending. Joseph Marcel HUYGHE, predikant, Grote Markt 35, Poperinge, geboren 21-9-1900, overleden 10-1969, zoon van Théophile HUYGHE. Hij was gehuwd met Johanna Maria COORNAERT, geboren op 4-4-1895, overleden 4-3-1965, dochter van Leo en Maria Emma LAMPE.

Voor zijn studies woonde hij Heirweg 15, Kuurne-Watermolen. Hij studeerde in de *école biblique*. Die studies begint hij in september 1927. Voor zijn stage colporteert hij o.a. in Sint Niklaas en in La Louvière.

Vanuit de kenmerken van de beweging *persoonlijke bekering*¹⁸ op grond van het evangelie en de vaste wil om van *zijn geloof* geheel zijn leven te *getuigen* trekt hij naar steden en dorpen. We gaan daar verder op in.

Zijn huwelijk is *gezegend* met drie kinderen waarvan het derde kind vroeg sterft. Marie Louise HUYGHE, geboren 9-9-1920, huwde met Jerome VERBIESE, Uriël¹⁹ Jehuël Samuël HUYGHE, geboren 1-11-1934 en Edit²⁰ Judith (2-1-1938 + 12-1-1938). In zijn stagejaar 1930 werd hij begeleid door Jan VAN WYCK²¹, Moorselestraat 3b, Kortrijk.

Als dit een foto is genomen achter het kerkje²² dan zou dit eventueel Uriël *kunnen* zijn. Het is moeilijk Marie Louise zoals men aanvankelijk

beweerde, want gezien de geboortedatum is Marie Louise van 1920 en was dan ongeveer tien jaar als Meneer HUYGHE in Poperinge begint. Op dat moment was de koer al *gecementeerd*²³. We zien ook de volière *met de kanaries* en *het hondje*.

Hij stopte als predikant oktober 1969 om op pensioen te gaan. Hij verkoos om de laatste jaren van zijn leven in Reninge te gaan wonen.

In Heaven we speak English not Latin

Vlaamse evangelische christenen zullen hun identiteit gewoonlijk omschrijven als eenvoudigweg *bijbels* en kunnen ook wel uitleggen waar nu een paar belangrijke verschilpunten liggen met de leer van de Rooms-katholieke kerk. Ze halen de mosterd bij overwegend Angelsaksische sleutelfiguren.

18 cf. brief waarin hij vraagt om de studie te ondernemen waarin hij schrijft dat hij niet meer zonder *de arbeid van de zending* kan

19 Uriël tekent zijn bijbelse bekommernis. Uriël is in de Joodse traditie een aartsengel, de engel van de Heilige Geest. Hij zou Noach hebben gewaarschuwd. Jehuël was gezet van Simpson (Samson).

20 Dit zal een herinnering zijn aan de stichters van de BEZ.

21 De Pottenbakker, de huidige Evangelische zending in Kortrijk, kende 6 voorgangers: Remi Meersman, Belgische evangelist (1922-1925), Jannis VAN WIJCK, Nederlandse predikant (1925-1934); Jacob SERVAES, Nederlandse predikant (1934-1940), Herman BUUNK, Nederlandse predikant (1940-1970), Jan (Johannes) BRANDSE, Nederlandse predikant (1970-1979), Anthony VAN NES, Nederlandse predikant (1979-1984). Allemaal namen die we in de briefwisseling met Meneer HUYGHE van het archief BEZ tegenkomen.

22 Dit wordt door een huidig lid van de Evangelische gemeente herkend als de vogelkooi achter de Evangelische kerk.

23 Brief 20 april 1934, o.c.

Uiteraard zijn er invloeden van eigen bodem en wellicht ook nog restanten of wortels in de Europese reformatie – via Nederland - en zelfs de kerk daarvoor. Hierbij overheerst de invloed van de Britse en Amerikaanse *evangelicals*.

Ten eerste gaat het om een *reactiebeweging*. Er is sprake van verzet tegen de liberale of vrijzinnige koers binnen de traditionele protestantse kerken. Ten tweede is het een *revitaliseringsbeweging* (nieuwe evangelisatie? Revival?). De kerk wordt opnieuw tot leven gebracht door een grote nadruk op de persoonlijke beleving van het evangelie. Ten derde is het een *bekeringsbeweging*. Mensen worden overtuigd van de geestelijke boodschap van bevrijding in Jezus Christus – Jesus people! Ten vierde is het een *zorgbeweging*. Evangelische gemeenten willen warmte en betrokkenheid uitstralen. In dat verband lasen we meerdere brieven hoe in het interbellum predikant HUYGHE klederen vraagt in Brussel, voedselpakketten en steun.

Een treffend voorbeeld ervan is in 1937 de brief waarin hij vertelt van een familie in Proven waar twee kleine meisjes noch laken noch deken hebben om in de koude te slapen. Ze liggen onder een jutezak. De familie werd bij de nieuwe geboorte in het gezin 20 Fr. aangeboden door de pastoor als ze hun kind zouden laten dopen. Het fiere antwoord, aldus de brief van de vrouw was: *Geld kunnen we gebruiken, maar ons kind is niet te koop*²⁴. Herhaaldelijk wordt de onderhuidse spanning tussen de *Roomschen* en de zending in verhalen van *achterstelling* op school, in het werk en in het bekomen van toelatingen bv. om de tent van de campagne te zetten beschreven.

Deze tentencampagne ging nog door in 1949. Op de moto J. M. HUYGHE, en zittend misschien zoon Uriël.

In de samenvatting die we geven maken we gebruik van wat BOERSEMA in 2004 schreef. Dit is zijn conclusie: *Hierdoor ontstaat ruimte voor psychologische genezing.*

*De bijbelse openbaring, het verlossende werk van Jezus Christus en het bevrijdende werk van de heilige Geest zijn steeds onmisbaar*²⁵.

²⁴ Briefwisseling 1937.

²⁵ Een van de meest prominente evangelische theologen, Alister McGrath noemt als vier belangrijke pijlers: 1. Het

Groei

In de voorbije 100 jaar zijn er op een honderd verschillende plaatsen evangelische gemeenten gesticht. Er werd – zoals vermeld – een Bijbelse Hoge School opgericht. Parochies, *gemeenten*²⁶ die het geloof verspreiden. Het belangrijkste doel was *missionair*: *geloof moet aanstekelijk zijn*. Er moest een *opwekking* komen overal. Dit is nooit veranderd: het hele land bereiken met een efficiënte getuigenis, door lokale gemeenten die over het hele land verspreid zijn.

Gemeentestichting

Gemeentestichting door *werkers*. We zien dat de voorganger²⁷, Jozef Marcel HUYGHE in Poperinge in zijn briefwisseling voortdurend melding maakt van zijn pogingen om *herborenen* in het leven te roepen: Oostduinkerke, Westvleteren, St.-Jan bij Ieper, Brandhoek-Vlamertinge, Watou, Proven, ... te veel om op te noemen²⁸. Daarnaast zijn er ook een aantal ondersteunende bedieningen waar men in de tijd niet zoveel aandacht aan schonk, maar waar gaandeweg wel meer energie werd ingestopt: zoals de werking van *Het goede boek*, nu nog een afdeling in Kortrijk, de *Bijbel-expo*, een rondreizende tentoonstelling, die ook nog naar Poperinge kwam en de zendingsreizen *Mission Possible*²⁹. J.-M. HUYGHE voorganger in Poperinge heeft het in zijn brieven vaak over de campagnetent.

In zijn relaas anno 1929 vertelt hij hoe in hij in Sint Niklaas gedurende zijn studies en stage de markt deed om te getuigen. De politie zat hem op de hielen. Hij werd meegenomen naar het bureau en vrijgelaten als hij niet verder zou *colporter*. Dat zou hij ook doen, maar daar zag hij een *kwakzalver* die *gebedekens* verkocht. Na de burgemeester te hebben aangesproken, die hem geantwoord had dat de politie haar werk deed is heeft hij met de redenering, als die *afgodendienaar*³⁰ het mag dan doe ik het ook, zijn zending op het marktplein verder gezet.

Om dit te bereiken, ontwikkelt BEZ-MEB gemeentestichtingstrategieën en eigentijdse middelen om het evangelie, de Bijbel en de christelijke literatuur te verspreiden.

Daarvoor werden in de loop van de jaren instrumenten opgestart: boekenwinkels, het Nortonhuis – *administratie en gastvrijheid*, de Bijbelexpo, Kamp Limauges, schepen³¹, kinder- en vrouwencommissies, publicatie en correspondentie cursussen.

Ter stede kent men nog de officiële naam omdat die op de gevel van de zg. Protestantse kerk stond. De *Belgische Evangelische Zending* heeft nu nog haar hoofdzetel in de Lambermontlaan 158, 1030 Brussel, www.bez.be. jannes.kalkhuis@b-e-m.org. Hiermee is echter niet alles gezegd.

gezag en toereikendheid van de Schrift. 2. De verlossing door de dood van Christus aan het kruis is uniek. 3. De noodzaak van persoonlijke bekering. 4. Evangelisatie is dringend noodzakelijk en gepast.” (McGrath, 2008 p.142)

26 Niet enkel vanwege het verschil met de Rooms-Katholieke kerk, maar vanuit de bijbelse idee – de brieven aan de gemeenten, cf. eerste hoofdstukken van Openbaringen – werden groepen gevormd die door ouderlingen werden geleid.

27 We weten niet of men die toen al zo noemde.

28 Koksijde, De Panne, De Panne (Oosthoek 1933), Vladslo 1933) en Nieuwpoort (1939). Dit waren locaties die hij gedurende de Tweede Wereldoorlog makkelijk kon bezoeken, hij was gemotoriseerd. Hij hield eraan om Oostduinkerke als centrum te houden (cf. briefwisseling 3 maart 1945) – Oostduinkerke is de hoofdpst, Adinkerke, Lombardsijde en Nieuwpoort kunnen daar gemakkelijk naartoe. Notitie in de archieven ter plaatse: voor de oorlog werden bijeenkomsten georganiseerd in Poperinge bij Marie BRUYNOOGHE en Valère QUETSTROY, in Watou in de *De Pauw* bij Leopold VAN RYCKEGEM, in Proven (Canada) bij René DERAËVE, in St.-Jan bij Ieper, in de Smidse (Wieltje) St.-Juliaan, Krombeke, Bulskamp (10.06.1935), Houtem (1934), Menen (1941). De broeders hielpen aan de bouw van het kerkje van Lombardsijde,

29 Deze bedieningen worden nu vermeld. Uit de jaren '60-'70 herinneren wij *Operatie Mobilisatie*, met de films *The cross of the Switch Blade* ea. Ook hier in Poperinge nog vertoond.

30 Dit woord staat niet letterlijk in die brief. *Kwakzalver* wel. Het strookt echter wel met de perceptie van J. M. HUYGHE.

31 Het schip heeft enkele keren aangelegd aan de kaai in Ieper, de laatste keer in september/oktober 2012.

In feite

De gemeente is voor het ogenblik aangesloten bij de Evangelische Alliantie Vlaanderen, Boomlaarstraat 12, 500 Lier, info@eavlaanderen.be

De EAV is in 1980 een platform voor ontmoeting en samenwerking aan de evangelische christenen in Vlaanderen. De officiële documenten schrijven: *De projecten veranderden in de loop van de jaren, maar het uitgangsprincipe bleef hetzelfde: samen staan we sterker om als evangelische christenen onze stem te laten horen in de maatschappij.*

Resultaat

Hierdoor kregen ze via de Alliantie medezeggenschap in het Protestants Godsdienstonderwijs, ten behoeve van de leerlingen uit de gemeenten³². De evangelische kerken genieten nu dezelfde *erkenning* als de andere erediensten.

De Evangelische Alliantie zet zich in op de projecten waar samenwerking tussen gemeenten en denominaties van belang is. In de werkgroepen wordt een structuur gegeven die deze samenwerking mogelijk maakt en bevordert. Regelmatig ontmoeten de verschillende denominaties elkaar op bestuursvergaderingen, waardoor uitwisseling en samenwerking worden bevorderd.

Waar aanvankelijk evangelische groepen een ruimere zelfstandigheid hadden in vergelijking met de verenigde protestantse kerken is er nu een overlegorgaan van drie evangelische denominaties die behoren bij de *Federale Synode*. De leiders van de Belgische Evangelische Zending (BEZ), waar Poperinge bij hoorde³³, Evangelische Christengemeenten Vlaanderen (ECV) en Vrije Evangelische Gemeenten (VEG) ontmoeten elkaar geregeld om gezamenlijke projecten op te starten en te evalueren. Daar plant men om samen met het evangelie naar buiten te komen. Deze drie denominaties zijn nu samen de Evangelische Alliantie Vlaanderen (EAV) genoemd en functioneren binnen de Federale Synode.

Het Verbond van Vlaamse Pinkstergemeenten (VVP) hoort hier niet bij, maar er zijn heel vriendschappelijke verhoudingen.

Evangelische Beweging

In de eerste helft van de 19de eeuw is de Evangelische Beweging in Vlaanderen enkel binnen het klassiek protestantisme terug te vinden, vanaf het einde van de 19de eeuw ook daarbuiten. Sterker nog, zij situeert zich dan grotendeels in deze nieuwe kerken en kerkverbanden, die intensief en soms ook innovatief evangeliseren onder de bevolking. We denken hier aan de tenten die men zette om te evangeliseren. Ook het schip zit in deze beweging. Hierbij heeft men zich lange tijd sterk afgezet tegen de rooms-katholieke kerk en de volksdevotie.

Vrij typerend zijn de commentaren uit hun hoek waarin telkens geschreven wordt dat België sinds de Reformatie verstoken is gebleven van het evangelie³⁴.

19e eeuw

We schetsen kort wat aan de Poperingse situatie voorafging en waar we niet onmiddellijk sporen van terugvinden in Poperinge. Al vanaf 1813 is de Nederlandse Ds. GOEDKOOPT, uitgezonden door het Nederlands Zendingsgenootschap, actief in Vlaanderen. Mede op zijn initiatief worden er in 1832 bijbelcolporteurs naar Vlaanderen gezonden.

32 De EAV stond aan de wieg van de Evangelische Radio- en Televisie Stichting. Tegenwoordig verzorgt ERTS TV-uitzendingen op één en op het tweede VRT-net (CANVAS) en zijn er op Radio 1 twee tot drie uitzendingen per maand. De EAV heeft vele jaren geijverd voor een erkenning van de evangelischen. Daarvoor werd de *Federale Synode* opgericht die - via de 'ARPEE' - gesprekspartner is van de overheid.

33 Cf. briefwisseling van J.M. HUYGHE in Evadoc.

34 cf. de uitspraak van Aaldert PRINS, archiefconsulent Evadoc – KADOC, Vlamingenstraat 39, 3000 LEUVEN. 016 32 35 00 (ma en woe) info@evadoc.be

De Zwitserse Réveilpredikant Merle D'AUBIGNÉ wordt in 1822 predikant in Brussel en bovendien hofpredikant van Koning Willem I³⁵. Deze stromingen krijgen de naam *het Réveil*. Ze hebben contact met de Methodistische kerk.

De reacties tegen een zekere DRUBBELS in Ieper vanwege J. M. HUYGHE laten ons vermoeden dat de gemeente in Poperinge niet zo opgezet was met de Methodisten³⁶. We refereren hier wel naar het tweede deel van de 20de eeuw. Uit de mondelinge geschiedenis vernemen we dat in de Werfstraat bij de familie VERBIESE wel bijeenkomsten waren van de Methodisten. Op een van de bidprentjes uit die kring vinden we “begraven met de Evangelische Methodistische Eredienst”³⁷.

In 1836 richtten GOEDKOOP, agent Tiddy van de *British and Foreign Bible Society* met enkele anderen de *Société Evangélique Belge* op. Jonathan DE VISME³⁸ sluit zich hier al snel bij aan. Het doel van deze organisatie is het propageren van de *evangelische waarde* in België en het samenwerken met de bestaande protestantse kerken.

In 1849 vormt het zich om tot een kerkgenootschap en vanaf dat moment bekend als de *Belgische Christelijke Zendingkerk*. Op dat moment hebben ze gekozen voor een sterke afstandelijkheid tegenover het *in de wereld zijn*³⁹.

Kenmerkend is de principiële afwijzing van staatssteun omdat die de scheiding van kerk en staat zou kunnen bedreigen. Hoewel de Zendingkerk zich in principe op het hele Belgische grondgebied zegt te richten, concentreert het werk zich, mede door de instroom van Franstalige Zwitserse réveil-predikanten, hoofdzakelijk in het Franstalig landsgedeelte.

Overigens hebben al in 1839 een aantal protestantse kerken zich in een synodaal verband verenigd, dat lange tijd voor de overheid als de enige kerkelijke autoriteit van de Protestantse Kerken in België geldt. In 1854 wordt Franse evangelist Casimir GAUDIBERT de nieuwe predikant van de Zendingkerk te Fontaine L'Evêque.

Nog geen half jaar later wordt GAUDIBERT verdacht van Darbisme⁴⁰, wat leidt tot zijn ontslag als predikant.

Zijn gemeente verzet zich hiertegen en richt met

GAUDIBERT de eerste *open* vergadering van gelovigen op in België. GAUDIBERT heeft overigens nooit met DARBY contact gehad. Wel wordt hij vanuit Engeland gesteund door George MÜLLER en diens kerk in Bristol. Korte tijd later ontstaan in en rond Verviers gemeenten van de zogenaamde *gesloten* broeders⁴¹ door de Duitse migranten die contacten onderhouden met de Elberfelder BROCKHAUS.

is

*Jozef Marcel HUYGHE-COORNAERT,
predikant in Poperinge.*

35 Sunday School Times 57, n° 37 waarin vernoemd worden De Continental Society of London (1817), de Wesleyan Methodist Missionary Society (1813), de London Missionary Society (1795), British en Foreign Bible Society (1804).

36 Eerste vermelding 7 juli 1944 wanneer er blijkbaar iemand uit een groep die hij bezocht contact had met DRUBBELS. 15 april 1948 schrijft hij erover met WINSTON. Op dat moment is er discreet getouwtrek. Maar alles ligt *in de handen van de Here*.

37 Is deze formulering bewust genoteerd of is dat een uitdrukking door de drukker gebruikt?

38 Studeerde in Genève en hoorde zo bij het Geneefse Réveil.

39 Basistekst we zijn *in de wereld*, maar niet *van de wereld*. We hebben hier geen vaste woonplaats. Hebr. 13:14 *Onze stad is immers niet blijvend, wij kijken juist verlangend uit naar de stad die komt*.

40 Volgens DARBY is *iedere Christen gerechtigd tot het onderzoeken, bespreken, weerleggen of behouden van alle dingen en tot het behoud van het goede* zoals in de brieven van de apostelen vermeld staat

41 Er is een broedergemeente in Woesten en één in Ieper.

De oudste *Vlaamse Vergadering van Gelovigen* is te vinden in Ninove.

20ste eeuw

Poperinge 1930-1969

Het interbellum is de gangmaker voor het kerkje op de Grote Markt. Enerzijds werd de gewone werking en ontwikkeling van de Evangelische beweging tijdens de oorlog door de bezetting van een groot deel van het land sterk gehinderd. Anderzijds zorgt de oorlog ook voor de eerste protestantse aalmoezeniers in het Belgisch leger. Zo komen na de oorlog de Methodisten en de Belgische Evangelische Zending zich in België vestigen, en die profiteren van de buitenlandse aandacht voor *poor little Belgium*⁴².

In 1928 startte in Poperinge de BEZ; na enkele jaren met wisselende predikanten begint Jozef Marcel HUYGHE aan zijn predikantschap. Meneer HUYGHE zoals ze de voorganger noemden had de spirit van de *evangelicals*, was geschoold als eerste Vlaming in de school van Heverlee en organiseerde campagnes, stichtte nieuwe kernen, gaf godsdienstles in de Rijksmiddelbare School⁴³ en leidde een jeugdgroep. Zijn zoon Uriël stond later in de leiding van de scouting in Poperinge⁴⁴.

In de evangelische eredienst promootte hij banjo, accordeon en het klassieke harmonium⁴⁵.

Ieper: Methodisten

Britse en Amerikaanse Methodisten openen in 1919 in Ieper een centrum voor sociale hulp. Later zullen er ook met steun van de Amerikaanse Methodist *Episcopal Church South* lokale kerken worden gesticht. Via een aantal tussenstappen zullen uiteindelijk de Protestantse Kerk, de Zendingskerk, de Gereformeerde kerken en de Methodisten in 1978 samensmelten tot de VPKB⁴⁶.

BEZ – VEG

De Nortons gaan op de vraag van de bevolking in en stichtten eind 1918 de *Belgische Evangelische Zending*. Ze laten heel vroeg al de andere kerken⁴⁷ aan de kant omdat ze principieel willen vasthouden aan *de inspiratie en onfeilbaarheid van de bijbel*. Vandaar dat ze al onmiddellijk scholing voorzien voor de voorgangers en ouderlingen. De verzelfstandiging van de *posten*, zoals de BEZ de door haar gestichte gemeenten omschrijft, loopt vertraging op door WO II. De koude oorlog zorgde daarna juist voor een versnelling van het proces dat in 1962 leidt tot de oprichting van de oprichting van de denominatie *Vrije Evangelische Gemeenten*. Meneer HUYGHE bracht met jeugdwerking de Bijbel. Pelgrimsrust – Belgisch Evangelisch Jeugd Verbond.

42 cf. Aalder PRINS. In hetzelfde kader is de Church of England, wat dat dan mag betekenen verbonden met Talbot House, maar dat is een ander verhaal binnen de *English connection*.

43 16 juni 1962 heeft hij het over de godsdienstlessen die hij geeft in de RMS (Rijksmiddelbare school). In een andere brief zegt hij dat er 22 leerlingen bij hem in de les zitten (1943 – benoeming) cf. EVADOC briefwisseling.

44 HEU004510760 Westhoek verbeeldt.

45 21 augustus 1953. Op dat moment gaan ze ook naar de landdagen.

46 Verenigde Protestantse kerk van België, nu in de Beluikstraat te Ieper. Zij worden beschouwd door de Evangelische gemeenten als de *vrijzinnige* protestanten. Dit is de officiële proestantse gemeenschap. De BEZ laat zich geen *protestanten* noemen.

47 De houding van J.M. HUYGHE is theoretisch even strikt. Als hij door Edith FOX zijdelings wordt terecht gewezen via een brief van KNECHT of VANSTEENBERGE omdat er *gerookt wordt en gespeeld* bij de jeugd in Poperinge. Dan vraagt hij zich in zijn antwoord af of roken (al is hij er echt niet voor) verkeerd is en wat dat spelen betreft daar wil hij het onder vier ogen wel eens over hebben. *Hij heeft te doen met een "laag" volkje en dat is niet in een*

Jeugdwerking

In februari 1930 wordt voor het eerst over de jeugdwerking gesproken in de briefwisseling. Hij heeft er een naam voor: Azarja⁴⁸. Hij schrijft: *Het begint met 3 en uiteindelijk met 10 jonge mensen van 16 tot 27 jaar. Een van 17, een van 21, een van 29 geven zich aan God. Twee meisjes, een wereldse en een Rooms Katholieke doen dit eveneens.*

Op 8 februari 1930 vraagt hij een kast voor de bibliotheek van de jeugd. Tweedehandse nog bruikbare literatuur mag zeker ook in de Poperingse jeugdbibliotheek terecht komen.

Op 18 februari 1937 krijgt hij van de BEZ, Brussel 14.000 fr. voor de jeugdkampen. In Franstalig België wordt voor die jeugdwerking 100 fr. per post gevraagd. Als Vlaamse post wordt hem datzelfde bedrag gevraagd. De kas in Poperinge is echter niet zo gul bedeeled en daar zijn vaker moeilijkheden om rond te komen vooral omwille van de huisvesting.

Huisvesting,

De brieven die over de waterschade, de kelder, de muur met de geuur, enz. naar het hoofdkwartier worden gestuurd zijn legio. Hier speelt duidelijk het concordaat met Napoleon waarbij de katholieke priester zijn wedde krijgt van de staat. De evangelische predikant moet het voor een groot deel runnen met zijn achterban. Aanvankelijk konden de Nortons op steun van overzee rekenen. Deze situatie is vergelijkbaar met hoe onze missionarissen het aan boord leggen in de missiegebieden.

J. M. HUYGHE – dat lezen we eveneens in de briefwisseling – was van thuis uit wellicht niet zo bemiddeld⁴⁹. De Poperingse leden van de gemeente waren niet de bemiddelde mensen uit de bevolking.

Het was zeker, in de verslagen te lezen, een voortdurende *struggle for life*. Zo zien we hem in 1949 nog om fondsen vragen om kolen te betalen.

Mondelinge overlevering bevestigt dat er inderdaad een pomp was voor de Evangelische zending.

De muur met de geuur dreigt om te vallen. Architect DE SAGHER⁵⁰ maakt een schatting op, de kelder is een probleem, de waterput stinkt, er moet geschilderd worden, de voorgevel is aan vernieuwing toe... een ware onophoudelijke klaagzang.

Het gebouw is eigendom van de zending in Brussel. Ze beseffen ook zeer goed dat om het even welke reparatie zinloos is en dat er eigenlijk beter uitgekeken wordt naar een definitieve oplossing, maar ook bij hen is de kas niet in staat om zoiets te betalen.

Er was hoop op het moment dat de grond aan de kant van het stadhuis zou worden verkocht. Als ze hun gebouw verkochten en het andere opkochten dan ...

Dit spoor moeten ze echter ook opgeven al was er een aanzet. In de brief van 2 oktober 1949 schrijft predikant HUYGHE naar John WINSTON. *De dokter kocht de hof, de bank kocht een ander deel en het ander deel staat nu te koop. Leeg.* Inderdaad Dr. DEWULF bewoonde het huis ernaast. En op de hoek huist Belfius.

handomdraai te veranderen schrijft hij. Brief 6 december 1932.

48 Azarja: hogepriester onder koning Uzzia, negende eeuw voor Christus.

49 30 december 1927 – Informatie doorgestuurd naar Brussel door dorpsgenoot.

50 8 juni 1948. Briefwisseling EVADOC.

Pinkstergemeenten

De eerste melding van een pinkstergelovigen in ons land dateert van 1910 en betreft een groep in Antwerpen die vervolgens in de nevelen van de geschiedenis verdwijnt. Ruim tien jaar later, in 1923, worden op persoonlijk initiatief opnieuw initiatieven ontplooid in Antwerpen.

Men tracht de bevolking te bereiken door campagnes met buitenlandse sprekers en door met paard en een metalen kar het land te doorkruisen. Al snel krijgen de pioniers POTMA, TAYLOR⁵¹, RIETDIJK EN D'HONDT steun van de Engelse Elim-gemeenten. Ook los van deze pioniers ontstaan er meer en meer Pinkster- en Volle Evangeliegemeenten in Vlaanderen.

Een opgemerkte verschijning is de Nederlander Hans KOORNSTRA die midden jaren 60 naar België verhuist. Buiten de eigen kring wordt hij vooral bekend door zijn genezingscampagnes.

Minder bekend is dat hij met zijn medestanders verschillende lokale pinksterkerken sticht. Een groot aantal Pinkstergemeenten heeft zich inmiddels verenigd in de VVP, het verbond van Vlaamse Pinkstergemeenten⁵².

Christengemeenten (ECV)

In 1972 werd door Richard HAVERKAMP⁵³, een Canadese Nederlander⁵⁴, een eerste christengemeente gesticht in het Antwerpse. In de jaren daarop ontstaan op nog ruim 20 andere plaatsen gelijknamige kerken. In 1995 wordt de naam veranderd in Evangelische Christengemeenten Vlaanderen (ECV). HAVERKAMP, afkomstig uit de Canadese Vergadering van Gelovigen, vindt geen aansluiting bij de reeds in Vlaanderen aanwezige *open broeders*. Hoewel zijn ecclesiologie - kerkleer, en daarmee die van de ECV, wel mede gestoeld is op het gedachtegoed van DARBY, heeft de ECV toch een duidelijke eigen identiteit ontwikkeld.

De Ieperse gemeente, de HOEKSTEEN, is lid van het ECV.

<http://www.cmml.us/missionaries/m192>

Hier lezen we dat Richard HAVERKAMP en Marina zijn vrouw ondertussen terug naar Canada zijn teruggekeerd. *Due mainly to health problems, Marina and I returned to Canada on October 15, 2009.*

22 september 1950

Het getuigenis blijkt de rode draad in de manier waarop ze met hun geloof omgaan. Deze campagne werd op het grondgebied van Watou gebracht.

Met de micro Julien GOUSEUNE, rechts op de rug de huidige ouderling Rutger FLOOR, naast hem Paul SERVAES. Het jonge meisje is Naomi VERHEYE.

51 We menen in de briefwisseling van J.M. HUYGHE ook contacten te vinden met TAYLOR.

52 Een Pinkstergemeente is er nu in Ieper: Christian Centre Emmanuel, Rijselstraat 102-104, toonrita@hotmail.com.

53 We verwijzen hier naar de HOEKSTEEN in Ieper.

54 Oorspronkelijk *kiekenboer*.

Verzelfstandigde gemeenten in contact met

Verzelfstandigde gemeenten betekenen niet dat men op studiegebied zich niet onderling verrijkt. De mondelinge geschiedenis toont dat oudere leden uit de Poperingse BEZ gemeente mensen uit deze groep studenten kent en dat deze predikanten uit andere gemeenten vaak de dienst kwamen verzorgen. Jan SERVAES is de broer van Paul die enkele jaren voorganger was.

Van links naar rechts: F.

VANDERLYNDEN, Walter HESSELS, Jan SERVAES⁵⁵, Paul WALTER, Jan KNECHT, VANDERBEEK, L'EPLANTIER, L. KNECHT, LUTIJN⁵⁶, VIOULLEMIER, Désiré STORDEUR⁵⁷.

⁵⁵ Familie van Paul SERVAES. De familie SERVAES was van Sint Niklaas.

⁵⁶ Op 27 november 1931 werd LUTIJN samen met BUUNCK (Kortrijk) uitgenodigd om een discussie aan te gaan op de markt van Poperinge met een persoon die Grieks en Latijn kende.

⁵⁷ BE/942855/1639/808, is ook vernoemd in de briefwisseling van J.-M. HUYGHE en was predikant in Moeskroen.

VEG – Poperinge

Nu is Poperinge via de VEG aangesloten bij de Evangelische Alliantie Vlaanderen⁵⁸. Dit is de koepelorganisatie van 200 evangelische gemeenten en 30 organisaties die allen aangesloten zijn bij een van de vier deelorganisaties. De EAV maakt op haar beurt deel uit van de Federale Synode van Protestantse en Evangelische Kerken in België (FSPEKB), de Europese Evangelische Alliantie (EEA) en de Wereld Evangelische Alliantie (WEA). De organisatie tracht een platform aan te bieden voor ontmoeting en samenwerking tussen de verschillende evangelische bewegingen in Vlaanderen. Voorzitter is Kris VLEUGELS. In de loop van de geschiedenis is dus al heel wat gezocht naar authenticiteit. Na J.-M HUYGHE, kwam Paul SERVAES tot 1975. Hierna kwamen André BOYDENS (rond 1982) en Rob BOGAERTS (1987-1996). Nu is er geen voorganger meer en nemen de ouderlingen de leiding van de gemeente.

Ds. Paul SERVAES

Dominee SERVAES kwam uit een predikantenfamilie van Sint Niklaas. Zijn vader, Jan SERVAES sr., was vijftig jaar predikant. Hij overleed toen zoon Paul in Poperinge begon. Na zijn studies verhuisde hij met de predikantenfamilie en woonde zo in Kortrijk en in Gent. Vanuit Gent trok PAUL naar de bijbelschool. Zijn stage deed hij bij ds. VAN DE RIES in Antwerpen. Zijn eerste acht jaar was hij voorganger in Turnhout en vervolgens kwam hij in Poperinge terecht.

In een interview voor het boek van Rik VALKENBURG kan hij moeilijk antwoorden op de vraag van de reporter hoeveel *doopleden* er in de gemeente zijn. Er is nl. binnen de B.E.Z. een dubbele weg in verband met de doop. Precies hierin komt Ds. SERVAES met een duidelijke stelling die niet overal gevolgd wordt en waar men in de literatuur van de evangelische gemeenten geen breekpunt wil van maken. De kinderdoop is voor hem geen must. Kinderen van bekeerde ouders zijn zolang ze zelf niet kunnen kiezen gered omwille van het opnieuw geboren zijn van de ouders. Vanaf een jaar of zestien kiezen ze zelf of ze voor *Geloven* of *Christus aannemen* kiezen. Vandaar ook het doopbad dat er in de kerk gekomen is.

⁵⁸ Aangesloten denominaties: het Verbond van Vlaamse Pinkstergemeenten (VVP) dat uit 117 gemeenten en 8 organisaties bestaat, de Vrije Evangelische Gemeenten (VEG), de Evangelische Christengemeenten in Vlaanderen (ECV) en de oude kern de Belgische Evangelische Zending (BEZ) die respectievelijk 30, 20 en 14 gemeenten vertegenwoordigen.

1975 was een jubileumjaar. Het resultaat is nu nog te zien. Met fierheid zei Paul SERVAES dat ook de eigendommen van de burens er mee in waarde stegen toen men het oude winkel uitzicht van de voorgevel verving door een presentabel voorgevel. Het geheel kostte 550.000 Fr. Met evenveel fierheid kon hij in zijn feestrede tegenover de gemeentelijke autoriteiten verklaren dat de stad niet is tussengekomen en dat ze door de eigen gelovigen de bouw konden realiseren. Ds. SERVAES werd ook niet onderhouden door de eigen gelovigen. Hij gaf net zoals zijn voorganger een tijd godsdienstles in de R.M.S. Een derde van het bedrag voor het opknappen van de voorgevel van de kerk kwam van de leden van de plaatselijke Evangelische gemeente, de rest werd ingezameld bij bevriende geloofsgemeenschappen. Zuid-Beieren leverde het leeuwenaandeel ervan. Bij de verbouwing waren ook mensen uit deze gemeente mee aan het metsen.

Talbot

We zijn er ons van bewust dat alles rond Talbot House wellicht in hetzelfde vaarwater te vinden is wat de Overzeesche zending en bijhorende diaconie betreft. Maar we laten deze materie voor andere schrijvers. Philip Thomas Byard CLAYTON⁵⁹ was een Australische zendeling. Hij kwam in Engeland aan als hij enkele maanden oud was. In 1915 trok hij als kapelaan met het leger naar Frankrijk. Hij opende Talbot House⁶⁰ als toevluchtsoord voor de soldaten. Terug in Engeland in 1919 betrok hij een ongebruikte gevangenis in Knutsford om kandidaat priesters op te leiden. Hij besliste ook in Londen een Talbot Huis op te richten met de naam Toc H. In November 1922 werd hij vicaris van de All-Hallows-by-the-Tower, Allerheiligen bij de Toren. In dit curriculum is al duidelijk dat hij in een andere structuur zit. We situeren hem bij de Anglikaanse kerk. De bronnen vermelden Church of England⁶¹.

Benedictus LABRE en de familie D'AMOUR

We nemen hierin met onze dank de gegevens over die we kregen van José LEMAHIEU. *De verhalen, alsof Benoit Labre familieleden zou hebben in Poperinge (fam. D'amour), berusten naar mijn mening op familie verhalen en een toevallige vondst in een overlijdensakte. Ik noteerde destijds (zelf gehoorde) verhalen van familieleden.* Met deze woorden kregen we wat meer klaarheid over wat we al eens over hadden gehoord.

1. De **familie D'amour** is afkomstig uit het dorpje **Habarcq** (F) op een 30-tal km van **Amette**.
2. Piere Albert D'amour (°Habarcq 1758 - +Pop. 1842) belandde door zijn huwelijk in Poperinge.
3. **Overlijdensakte** van Pierre Albert⁶² (SAP/BS/1842/52): zoon van Carolus Franciscus D'amour en Maria Josephina Bullot "**gezeyd Delabre**". Maria Josephina Bullot was de **dochter van Joseph Delabre en Marguerite Bullot**.

⁵⁹ Geboren Maryborough, Queensland 12 december 1885.

⁶⁰ Nevile Stuart TALBOT was de persoon die hem rekruteerde als aalmoezenier voor het leger. Luitenant Gilbert TALBOT stierf het jaar ervoor.

⁶¹ The Church of England is The officially established Christian church in England and the Mother Church of the worldwide Anglican Communion. Duidelijk niet verwant aan de *Evangelicals*.

⁶² SAP/BS/1842/52.

4. Aline D'Amour⁶³ vertelde destijds in 1978 het volgende:

Mijn grootvader, Louis D'amour (°Pop 1823 +Pop 1892), werd bij de heiligverklaring van Benoit Labre (1883?) uitgenodigd op de plechtigheid in Rome (als familielid ?) om er een relikwie in ontvangst te nemen. Hij is niet naar Rome geweest (!) maar de relikwie zou wel in de familie terecht zijn gekomen (waar? bij wie?). Dit aandenken zou bestaan hebben uit een medaillon met een stukje stof (zakdoek? hemd?).

Haar vader Henri had inderdaad in 1922 huis bijeenkomsten van Evangelische christenen zie hierboven. Zij huwde Jacob SERVAES, predikant in Gent. Paul SERVAES, de later predikant, was zijn kleinzoon.

5. Mijn tante (schrijft José), **Elisa D'amour** (°Pop 1878 +Pop 1959), zus van mijn grootmoeder en nicht van Aline (voorgaande) kwam vanuit Duinkerke als weduwe naar Poperinge inwonen bij mijn grootmoeder. Zij ging dikwijls de Onze Lieve Vrouwekerk van Poperinge binnen om er een gebed te lezen voor de H. Labre. "**Dat is familie**" zei ze dan.

Restanten – relieken

Waarom dit verhaal koppelen aan het artikel rond de Evangelische kerk te Poperinge? Het intrigeerde ons dat bij de heiligverklaring geen relieken in Poperinge terecht zouden zijn gekomen. We kregen wel (o mirakel!) via een andere weg een reliek in het depot van Onzen Heertje erfgoedvereniging in Poperinge.

Indien het waar is – wat de volksmond vertelt – dat de genoemde familie ook betrokken is geweest bij de zending in de aanvang van de gemeente in Poperinge dan kan dat best dat ze om geen reliek wilden gaan naar Rome. In de bovenstaande gegevens staat er wel dat tussen die voorouders ook Poperingenaars waren die wel de Katholieke Kerk bezochten. We willen hier geen opsomming geven van wie er bij de ene goede of de andere goede behoorde.

In de zending werd er via publicaties als Onze Hoop en de Kruisbanier op een diplomatische manier aan de *opwekking* gewerkt.

Met de kapel op wielen en de tent, ook de boot bv. in Ieper aan de kaai werd het Evangelie gebracht. Op het bijgaand strooibiljet, *flyer in English*, zie je hoe discreet aan evangelisatie werd gedaan: *Andersdenkenden gewenst*. Oecumenisch? Het is niet de bedoeling hierop grondig in te gaan. Het woord is niet door alle denominaties met dezelfde inhoud gepercipieerd.

Ingang vrij. Een kopje koffie, een attent onthaal en vrijmoedige en principieel bewuste communicatie waren altijd de basis van de georganiseerde evenementen.

63 °Pop.22.09.1899. + Destelbergen 14.11.1981 gehuwd met Jacob SERVAES – dominee Evangelische Kerk, predikant,

° Terneuzen Nederland 06.11.1902 + Lochristi 05.09.1974. Hij werd er predikant in 1925.

De gemotoriseerde predikant J.-M. HUYGHE, onderaan samenkomst in Open lucht 15 augustus 1933 in Vladslo. Aldus notitie op de rugzijde. J.-M. HUYGHE

Uiterst rechts gehurkt Ds. HUYGHE.

Hoeve Gillebert

INLEIDING

Tussen de Casseldreef en het Abelestationsplein, dicht bij de Abelestationsstraat, staat een oude hoeve volledig door een haag omringd. De hoeve heb ik altijd weten uitbaten door de familie Gillebert: vier ongehuwde broers en zussen die samen op de ouderlijke hoeve gebleven zijn. Begin 2012 overleed Maria Gillebert, de laatst overgebleven zus. Het Poperingse OCMW, eigenaar van de hoeve, verkocht deze gebouwen openbaar op 3 januari 2013.

Naar aanleiding van deze verkoop wou ik wel eens weten wie er zoal op deze hoeve boerde. Daarvoor hebben we enkele interessante archiefbronnen ter beschikking in het stadsarchief. Aangezien het om een gebouw van het OCMW gaat kan je bij hen ook wat terug vinden.

In de moderne tijd (na de Franse revolutie van 1789, in onze streken ongeveer 1796) kunnen we ons baseren op de bevolkingsboeken en volkstellingen. Een kijkje nemen op de website van de historische kranten kan misschien ook al een resultaat geven. Veel lokale kranten hadden aandacht voor notariële aankondigingen.

In het ancien regime kunnen we ons slechts baseren op de ommestellingen, dit zijn een soort belasting op onroerende goederen, en daardoor ook in de land- en bedrijfsboeken. Deze registers noteren een bedrijf per pagina met de uitbaters, eigenaars en de verschillende stukken grond. Aangezien deze registers over een langere periode gaan zijn vaak de opeenvolgende uitbaters genoteerd. Als er een nieuwe uitbater of eigenaar vermeld staat in het land- en bedrijfsboek, dan kan men in die periode de halmen (=verkopingen) doornemen. Met wat geluk werd de verkoopsakte genoteerd. Hierin worden de koper en de verkoper vermeld, en meestal ook de vorige eigenaar met eventueel de huurder.

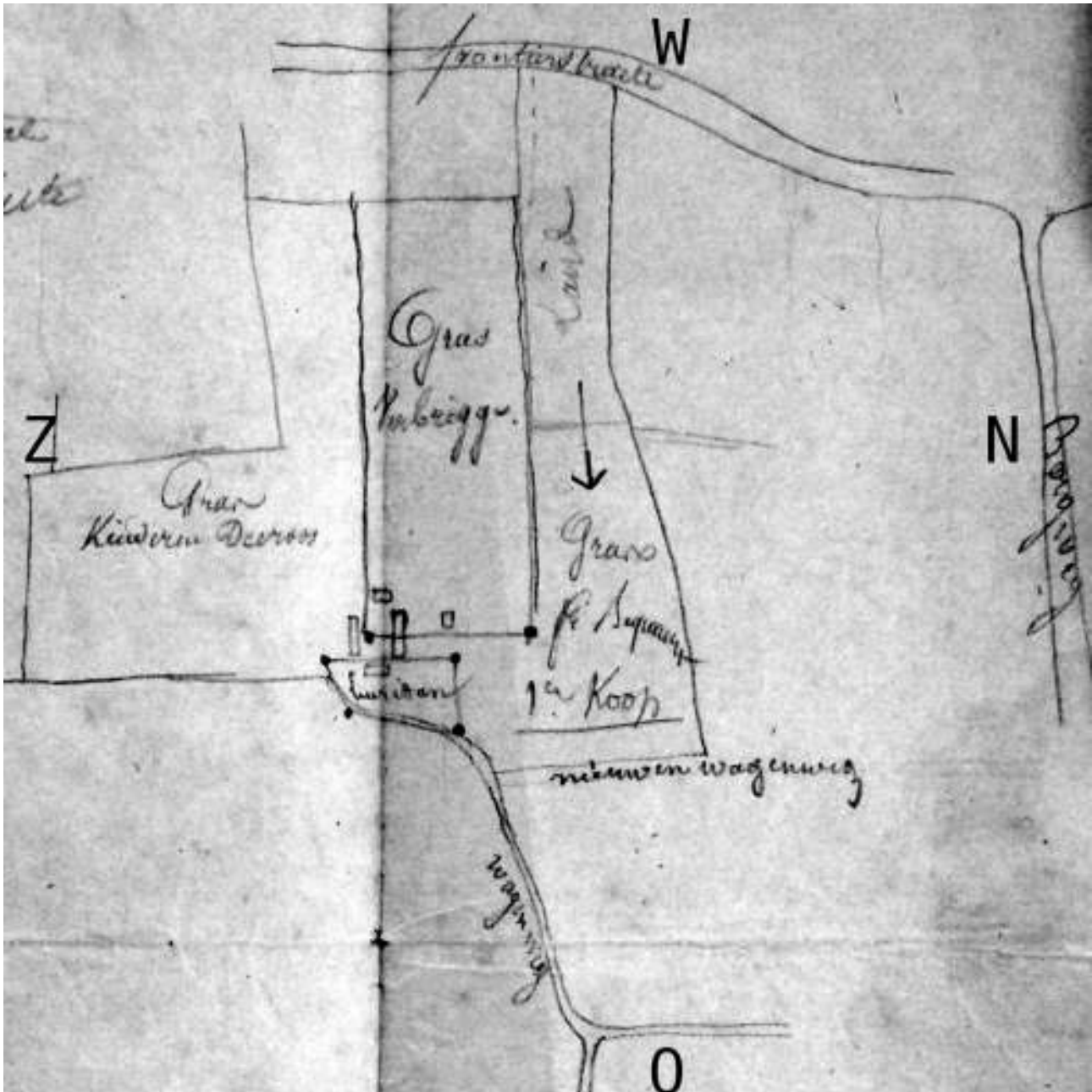
Helaas mogen we hier niet iedereen evenveel moed geven om zijn of haar eigendom terug te vinden. Het blijft zoeken naar de spreekwoordelijke naald in de hooiberg. Daarbij moeten we opmerken dat deze registers enkel voor Poperinge bestaan. Van de deelgemeenten berusten er weinig archieven in het stadsarchief van Poperinge.

SITUERING

Voor een betere situering te geven van “onze” hoeve maken we gebruik van een plannetje uit het testament van Marie Catherine Vanuxem.

De *frontierestraat* is de huidige Abelestationsstraat, de *Bergweg* is een deel van het Abelestationsplein. Deze weg lag toen op een andere plaats dan we nu kennen om de simpele reden dat er toen nog geen station was in Abele. De *wagenweg* leidt naar de hoeve Ingelaere. Wat hier als *nieuwen wagenweg* staat aangeduid is nu ook al verdwenen. De toegang tot de hoeve ligt nu wat meer westwaarts, net naast restaurant Het Lindenhof. Deze uitweg is eigenlijk niet de officiële toegang. De woning staat eigenlijk in de Abelestationsstraat 60.

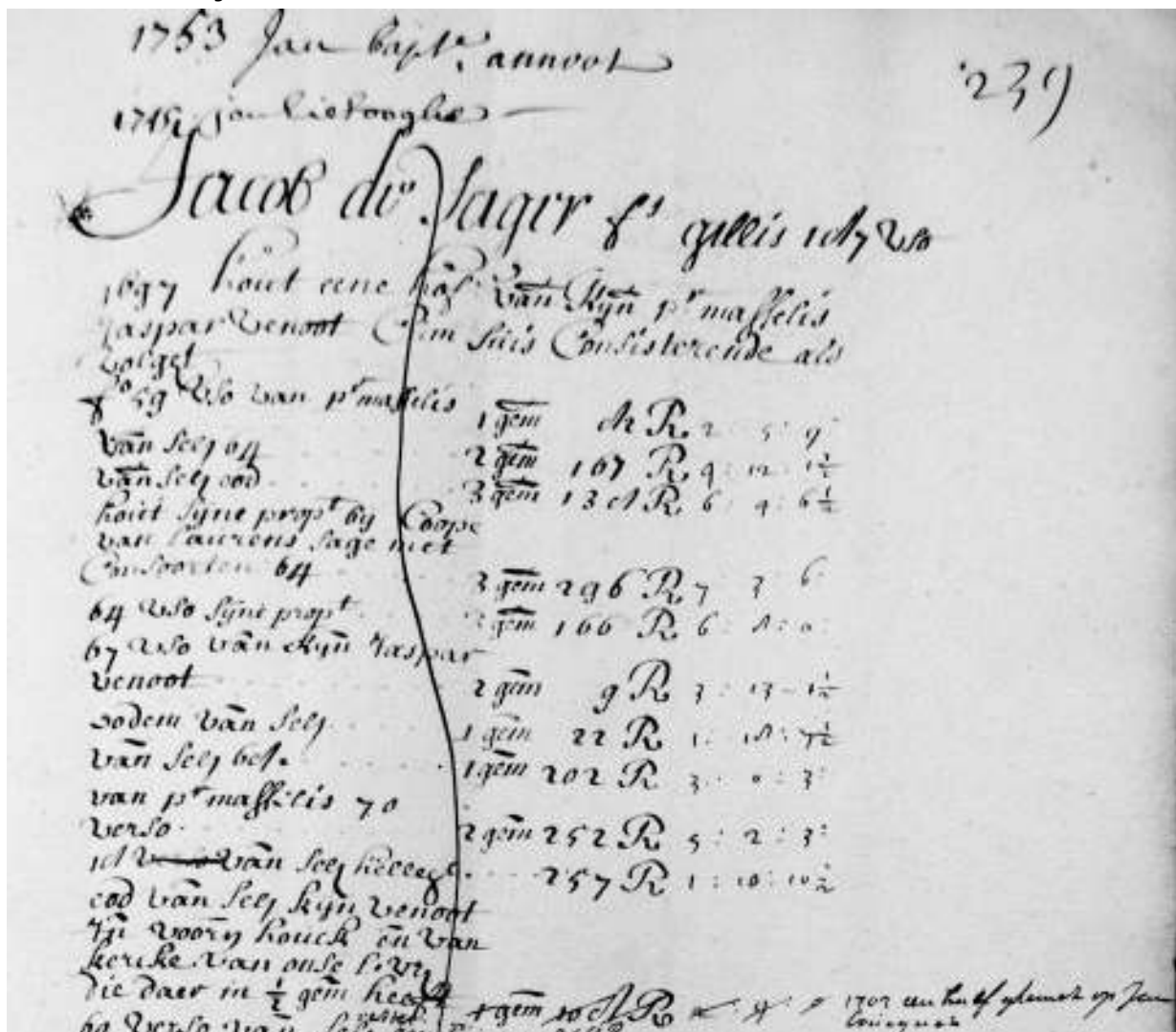
1689. EERSTE VERMELDING

Het oudste land- en bedrijfsboek van Poperinge vermeldt Andries DE SAEGHER als uitbater. In 1694 wordt hij opgevolgd door Jacob DE SAGHER. Het huis is eigendom van Gillis DE SAEGHER, terwijl een aantal percelen eigendom zijn *bij coope ter sterfhuise van Jan VANDAMME*. Een ander perceel is eigendom van Laureys SAIYE en nog een ander van Pieter MASSELIS.

Uit het land en bedrijfsboek van 1697 tot 1758 halen we de vermeldingen dat Jacob de SAGHER zoon van Gillis de uitbater is van deze hoeve. De eigenaars zijn ondertussen de kinderen van Pieter MASSELIS.

Een zoektocht in de *halmen* zou wellicht enkele verkoopsakten opleveren. Helaas bestaan op deze registers nog weinig indexen. Van de 36 registers zijn enkel het oudste door Henri Vandenberghe en het jongste register door Kris Ollevier geïnventariseerd.

In 1745 komt Jan Liefvooghe op de hoeve. Deze wordt op zijn beurt opgevolgd door Jan Baptiste ANNOOT in 1753. In 1758 zou de eigenaar Jan Baptiste LEPENNIEZ zijn.

Land- en bedrijfsboek 1697-1758 Poeringe buiten, SAP 359

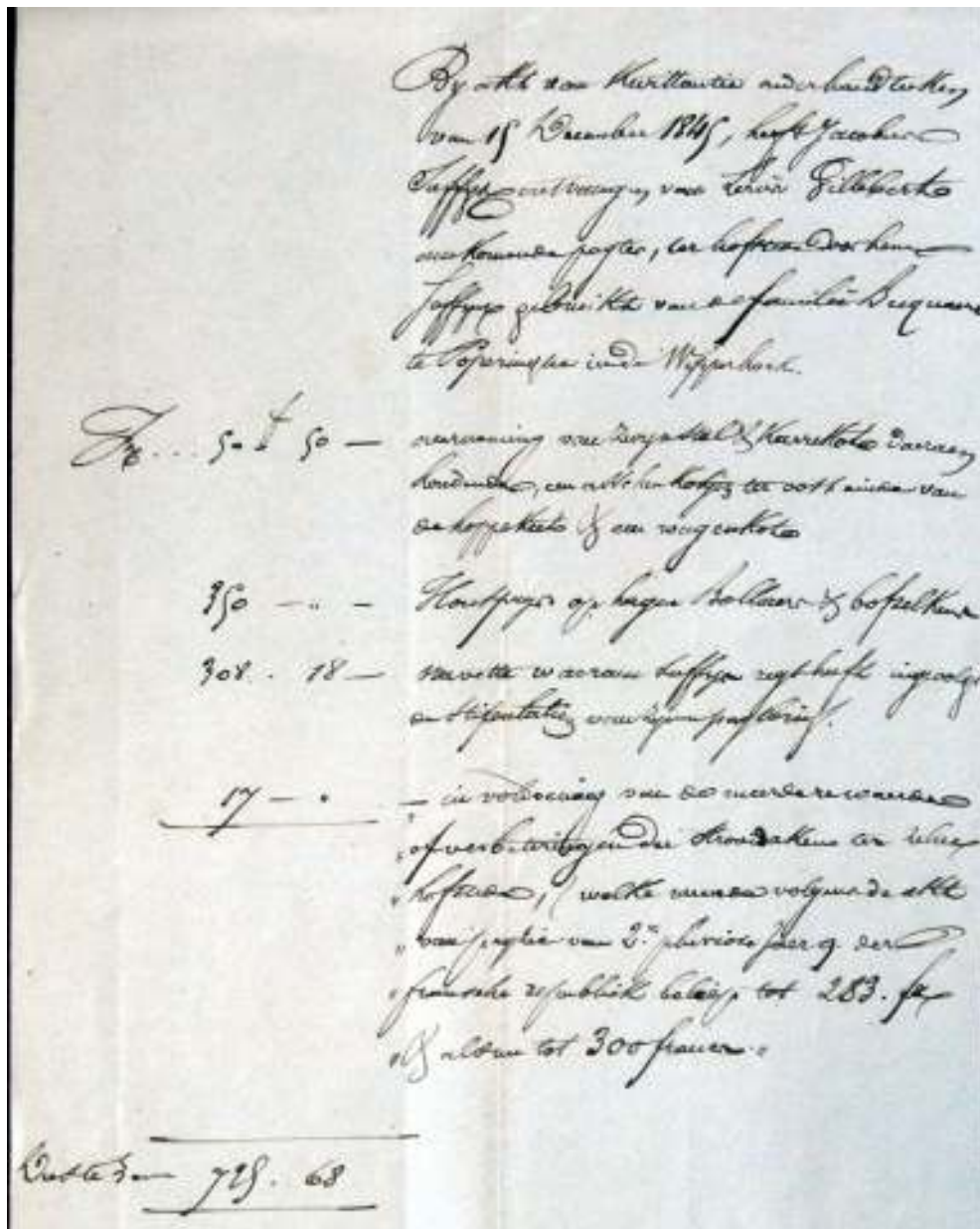
Jan Baptiste ANNOOT blijft uitbater tot in 1800 Frans CROCK voor één jaar de uitbater wordt.

1801. JACOBUS TALLYN

We lezen in een overeenkomst tussen de oude en de nieuwe pachter het volgende:

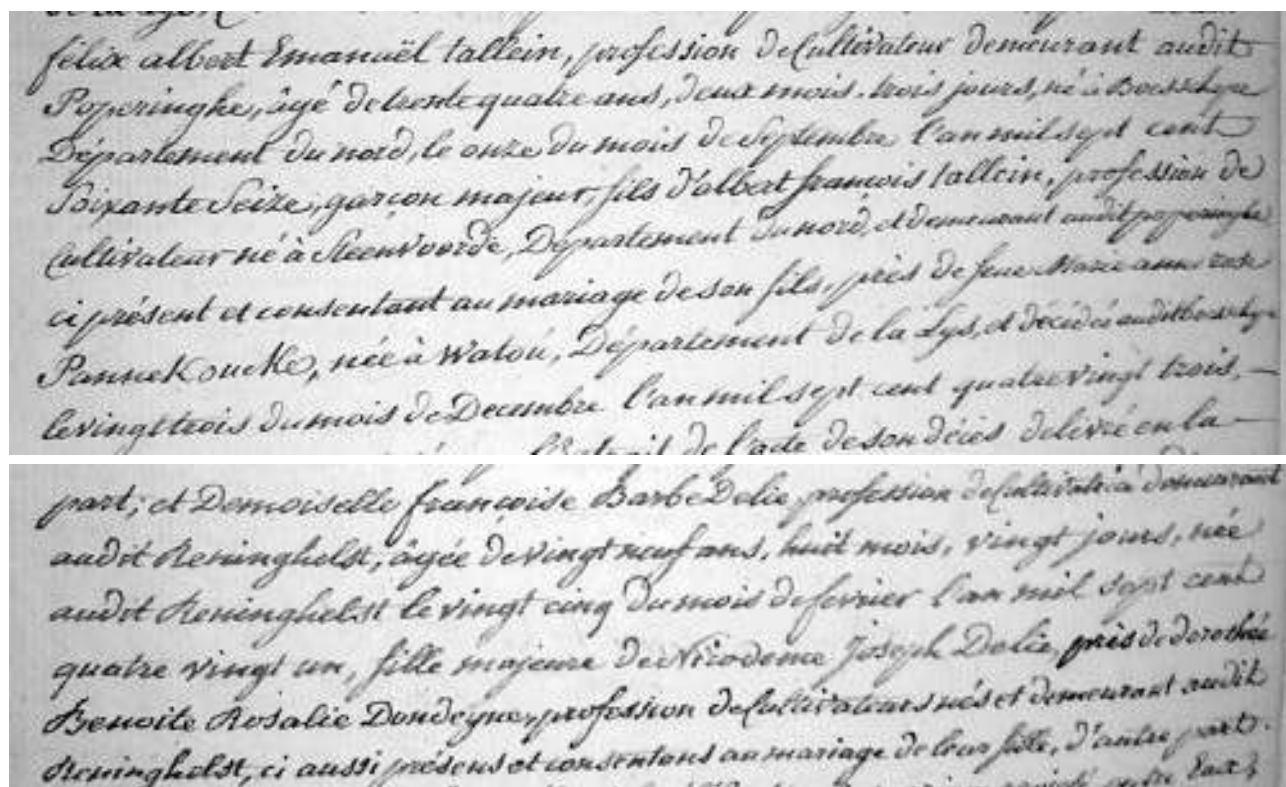
Bij akte van kwittantie onder handteken van 15 december 1845 heeft Jacobus Tallyn ontvangen van Louis Gillebert aankomende pachter, ter hofstede door hem Tallyn gebruikt van de familie Becquaert te Poperinge in de Wipperhoek. Bij het derde punt lezen we: In voldoening van de meerwaarde of verbetering der strooidaken ter zelfde hofstede volgens de akte van prijsie van 2 pluviöse jaar 9 der Fransche republiek....

Dit betekent dus dat de familie Tallyn op de hoeve aankomt begin 1801

Overeenkomst tussen oude pachter Jacobus Tallyn en nieuwe pachter Louis Gillebert over de meerwaarde 15 december 1845.

Het bevolkingsboek van 1815 leert ons dat Albertus Tallin, 73 jaar, landbouwer en geboren in Steenvoorde, er samen woont met zijn zoon en schoondochter; De zoon heet Felix, is 37 jaar en geboren te Boeschepe. Hij is gehuwd met Barbe Delie, 33 jaar en geboren te Reningelst. Uit dit huwelijk in zijn 1815 reeds 2 kinderen geboren. Catherine is 3 jaar en Louis is 7 maanden. Ze wonen in huis nummer 12 van de Wipperhoek. In 1826 kreeg dit huis nummer 17. Wellicht zijn ze langs de andere kant gestart met het tellen van de huizen. Daardoor is het laatste huis uit 1815 het eerste in 1826.

In Reningelst vinden we ook de huwelijksakte van Felix Tallein en Barbe Delie terug van 14 november 1810.

Barbe Delie overleed in 1848 op 67 jarige leeftijd, Felix Tallein in 1855. Hij was toen 79 jaar.

1834. VERDELING BIJ TESTAMENT

In 1834 verdeelt Marie Catherine Vanuxem weduwe van Joannes Franciscus Becquaert bij testament haar eigendommen aan haar vier kinderen. Zelf is zij eigenares geworden van onder andere de hoeve Gillebert door erfenis van haar grootvader aan moeders zijde, Catherine Therese Weens. Zij was de weduwe van Benedictus Vallaeys en daarvoor van Pieter Vanuxem. Moeder Weens overleed in 1827 te Boezinge.

Marie Catherine Vanuxem bezit ook een derde deel van de hoevegebouwen van de hoeve Ingelaere, wat oostwaarts van deze hoeve. Een ander derde deel is eigendom van Charles Weens, landbouwer op een hoeve langs de Boescheepseweg.

De vier kinderen krijgen elk een deel van de hoeve. Er is wel een eigenaardige verdeling. Zo wordt het hoofdgebouw aan twee verschillende kinderen toegewezen.

In het testament van Marie Catherine Vanuxem lezen we:

*Aan Franciscus Ignatius schenk ik de **noordkant van een behuisde hofstede** wat zuid van het gehucht Abele. Dit met de woonkeuken en kamer oost daar aan. Palende aan de oostzijde aan een bijna **vierkant perceeltje waar de nieuwe schuur op staat** die ik zal geven aan Joanna Francisca in tweede huwelijk met Pieter Leuridan. Verder zuidwaarts een smal strookje tot op de paalsteen naast de mesthoop, op ongeveer twee ellen zeven palmen vier duimen voor de oude schuur. De woonst wordt verdeelt tussen de woonkeuken en het paardenstal. Nog zuid een perceel eigendom van heer Bodein te Nieuwkerke, west de Frontierestraat en noord het zaailand van de heer Mazeman, de haag hier mee gaand.*

*Aan Catherine Therese huisvrouw van Joannes Decroos geef ik de **zuidkant van een behuisde hofstede** met de oude schuur op staande.*

*De testamenten aan de twee resterende kinderen zijn niet bewaard gebleven. Uit latere akten kunnen we opmaken dat Isabella Theresia getrouwd met Petrus Verbrugghe **het mideendeel van de hoeve** erft. Dat omvat het paardenstal palend aan de woonkeuken, het koestal en varkensstal ten zuiden en de hoppekeet met bakoven ten noorden van het paardenstal.*

We weten dus dat de hoeve een gebouw heeft met woonkeuken en kamer. Daaraan paalt ook het paardenstal en een zwijnstal en karrekot. Dit lezen we in de pachtovereenkomst tussen de oude en de nieuwe pachter. Nog volgens dit document staan aan de oostzijde van de hoppeast enkele *kotjes en een wagenkot*.

Recente foto: op de voorgrond zien we nog de restanten van de mesthoop. De deur links is de paardenstal. De deur rechts geeft toegang tot de woonkeuken. Hiertussen werd dus een perceelsgrens getrokken! Het venstertje rechts was nog niet aangebouwd in 1834.

Buiten- en binnenzicht van het koestal met links op de voorgrond de 'messink' of mesthoop. De hoeve wordt in 1848 te koop aangeboden door de vier kinderen Becquaert. Maar de verkoop gaat blijkbaar niet door.

**SCHOONE PATRIMONIËLE
GOEDEREN
BESTAENDE IN
HOFSTEDE, ZAEILANDEN,
MAEIGRASSEN
EN
BOSSCHEN TE KOOPEN
TE BOESINGHE.**

Daer word te koopen aengeboden de volgende Goederen.

**POPERINGHE,
In den Wipperhouck.**

Eene behuysde en beplante HOFSTEDE groot in LANDE by tytels 18 hectaren 42 aren 97 centiareen en volgens cadaster tot 18 hectaren 44 aren 20 centiareen gelegen te Poperinghe wat zuid nevens het gebucht den **Abeele**, op wenig afstand der calsyde van Poperinghe naer Steenvoorde. In psgt gehouden door LOUIS GILLEBERT ten pryze van 1,420 francs by de jare met regt tot eersten October 1854 ingevolge notarialen act daer van bestaende, verdeelt in de 21 eerst volgende koopen.

1ste Koop. – Een hectare 53 aren 46 centiareen Hofplaets, Gars en Zaeiland, met den Woonkeuken en Kamer oost daer aen, uitmakende den noordkant der geheele hofplaetse.

2de Koop. – Een hectare 49 aren 78 centiareen Garsweede, Hofplaets en Zaeiland, met het Peerdenstal, Koestal en andere aenhoudende Gebouwen mitagaders den Rotouwen en Hout.

Eén erfgenaam, het gezin Verbrugghe Becquaert verkoopt zijn erfdeel in 1852 aan Rosalia LEBBE. Rosalia Lebbe is de dochter van Joannes Lebbe en Maria Jacoba Becquaert, en is dus een nicht van de verkopers. Het goed blijft dus in de familie.

De overige erfgenamen zijn in 1859 hun eigendom liever kwijt dan rijk en stellen het opnieuw te koop. De hoevegebouwen en het meeste land worden aangekocht door Felix Joseph BERTEN, notaris en latere burgemeester (1871-1903) van Poperinge. Een perceel wordt aangekocht door Xaverius VERCAEMER, landbouwer uit de buurt. Voor dit alles huurt Berten wel een stroman in, namelijk Angelus Halynck kleermaker uit Westouter.

*De verzameling der Koopen drie, vier, vyf, zes en zeven
op Heer Angelus Halynck, Kleermaker te Westouter,
mits en voor de Som van 1500 francs en honderd francs,
Verklaardende in den oogenblyk te Koopen te Weten. de Koopen
drie, vier, zes en zeven voor te Koningin den Heer Felix
Berten, Notaris woonende te Poperinghe. Alhier ook
tegenwoordig en aenhoudende mits en voor de Som van*

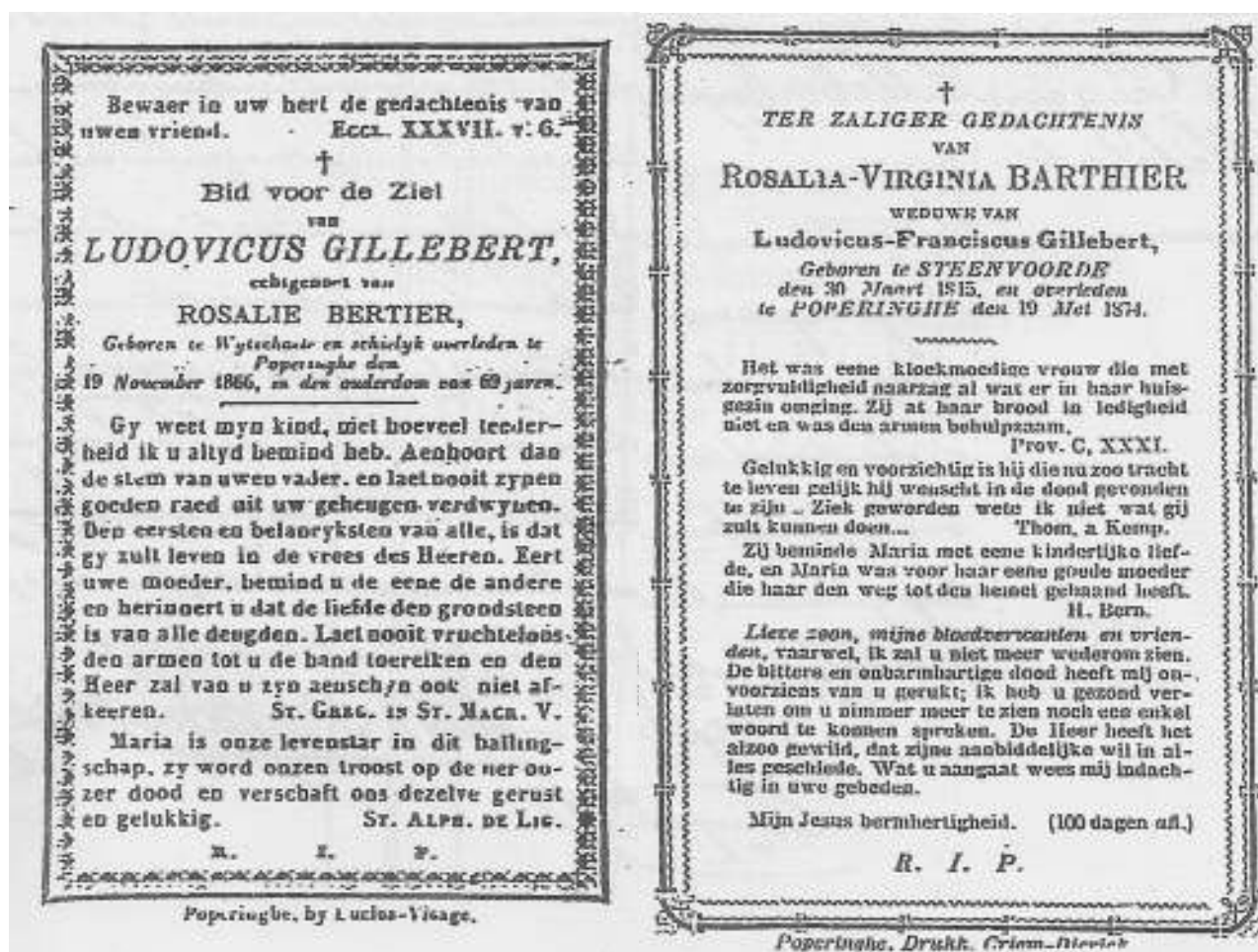
De grond waar de nieuwe schuur op staat, wordt aangekocht door de pachter Louis Gillebert. Hij was reeds eigenaar van de schuur en nu dus ook van de grond. In 1874 zal hij grond en schuur, een oppervlakte van 650m², verkopen aan Berten.

De familie Berten begint kort na de aankoop de gronden te herstructureren. De oude indelingen met onlogische perceelsgrenzen gaat ze aanpassen door ruiling met de bureu. Zo verlaagt (ruilt) ze al in 1860 een eerste maal met Baron Mazeman De Couthove, burgemeester van Proven. Daardoor bekomen ze allebei een rechter stuk grond.

1845. Louis GILLEBERT EN ROSALIE BERTIER

De familie Louis Gillebert – Rosalie Bartier komt op de hoeve wonen eind 1845 of begin 1846. Ze zijn afkomstig van Mesen waar zij ook op een boerderijtje woonden.

Louis is geboren in Wijtschate op 4 maart 1798, zijn vrouw Rosalie in Steenvoorde op 30 maart 1815.

De Ouderzittende Rosalie Lebbe, bekent
verlang van pacht gezeten te hebben, een Aem
dome Joseph Gillebert, landbouder, te papperen
door een termijn van zes naar aanvolgende jaren,
beginnende, ersten October, achten honderd drie
en zestig en vervolgens verschynen te betaelen,
ersten October achten honderd vier en zestig.
aentrukkende, alle de conditien hier vooren uytgedrukt
in dazem pacht brief, als ook dazem, van vyftig
franses verhooging van pacht by zamen
uymaakkende de Somme, van vier honderd franses
in plaetse van drie honderd vyftig.
gedaan in, dattet te papperen te den zes en
tweyghsten janne achtien honderd vier en zestig

Rosalie Lebbe
L. J. Gillebert

Pachtbrief tussen Rosalie Lebbe, eigenaar en Louis Joseph Gillebert in 1864. Beide partijen ondertekenen de akte.

1869. DE SPOORLIJN DOORKRUIST DE HOEVE

Er ontstaan grote veranderingen rond de hoeves in de buurt, toen in de jaren 1868 tot 1870 een spoorlijn en bijhorend station wordt gebouwd. Niet alleen komen er meer mensen wonen in de buurt, een aantal percelen wordt ook doormidden gesneden door de spoorlijn. Er zijn daarenboven slechts drie plaatsen waar men de sporen mag dwarsen. Een deel van de gronden wordt ook verpacht aan handelaren die zich komen vestigen naast de spoorlijn. Berten begint al vlug gronden die doormidden gesneden zijn te ruilen met die andere grote grondeigenaar Mazeman de Couthove. De percelen aan de kant van de Vleterbeek gaan naar Mazeman die ze in pacht geeft aan de uitbater op de hoeve Lebbe, terwijl de percelen aan de overkant van de spoorlijn eigendom worden van Berten, en gebruikt worden door Gillebert.

Spelende kinderen in de buurt van het station van Abele circa 1950.

Toestand na de aanleg van de spoorlijn Poperinge Haezebrouck eind jaren 1860. De chemin de

fer loopt vertikaal over het plannetje, de hoevegebouwen staan rechts boven de weide met kadasternummer 678 .

1873 EUGÈNE GILLEBERT EN LEONIE BAUDEN

Eugène Gillebert, de enige zoon van Louis en Rosalie, is geboren in Mesen op 29 oktober 1840 en overlijdt op 9 augustus 1906. Hij trouwt met Leonie Bouden geboren in Wylder Noord Frankrijk 9 maart 1850.

Ze krijgen zes kinderen, allen op de hoeve geboren.

*Abel Arthur 8 februari 1875

*Julien 4 juli 1877

*René Achille geboren op 18 maart 1879, trouwt met Maria Deschodt. Zij gaan wonen langs de Abeelseweg. Dit huisje werd in de jaren 1960 afgebroken en stond in de weide van de hoeve Joseph en Mark Beddeleem. Rene overlijdt in 1962, zijn vrouw reeds in 1950.

*Blanche 20 december 1880

*Leon 16 april 1883

*Madeleine Marie 13 februari 1887

Rond 1890 werken en wonen er nog een meid en een knecht op de hoeve.

Sidonie Cappelare, °Poperinge 12 juni 1864, huwt met Elie Bakeroot in 1906 en gaat op het Abeleplein wonen.

Alois Cappelaere, °Poperinge 29 december 1866, een broer van Sidonie, is er knecht. Hij verlaat de hoeve in 1909 om in de Blokstraat in Watou te gaan wonen.

1913 ABEL GILLEBERT EN EMMA CLARISSE

Abel blijft op de hoeve als uitbater. Hij trouwt met Emma Clarrisse en ze krijgen zeven kinderen:

*Eugène, genoemd naar zijn grootvader en Leonie genoemd naar haar grootmoeder, een tweeling, zijn geboren op 16 mei 1914. Leonie overlijdt reeds op 22 november 1914 en wordt begraven op het kerkhof van Abele.

*Georges is geboren op 14 december 1915 en gedoopt in de kerk van Abele. Dit was voor een vlamming eerder uitzonderlijk. De kerk van Abele was door het bisdom Brugge nog niet erkend als parochiekerk.

*Valère °10 maart 1917

*Norbert °8 juni 1918 in Vion Frankrijk. Het gezin is blijkbaar, al dan niet verplicht, gevlucht voor het oorlogsgeweld. In het voorjaar van 1918 kwam de buurt van het station van Abele herhaaldelijk onder vuur te liggen van Duits kanonnen.

*Maria °19 mei 1920

*Anna ° 5 september 1921

Abel overlijdt op 1 december 1951,
zijn vrouw Emma 11 augustus 1954.

Abel Gillebert

Madame Abel GILLEBERT, née Emma CLARISSE, *son époux*
 Monsieur Eugène GILLEBERT,
 Monsieur Georges GILLEBERT,
 Monsieur et Madame Valère GILLEBERT-INGELAERE,
 Monsieur Norbert GILLEBERT,
 Mademoiselle Maria GILLEBERT,
 Mademoiselle Anna GILLEBERT, *ses enfants*
 Monsieur Willy GILLEBERT, *son petit-fils*
 Madame Julien GILLEBERT-GILLEBERT et fils,
 Monsieur René GILLEBERT-DESCHOUT,
 Les enfants et petit-enfant des feus Abel GILLEBERT-GILLEBERT,
 Les enfants et petits-enfants des feus Léon GILLEBERT-DESCHUYTTER,
 Monsieur et Madame Emile FOSSAERT-PAUWELS († GILLEBERT)
 Les enfants et petit-enfant des feus Henri CLARISSE-MOORS
 Monsieur Jérôme CLARISSE-L'ÉVÊQUE, enfants et petits-enfants,
 Monsieur Achille SOHIER-CLARISSE, enfants et petits-enfants,
 Monsieur Jules CLARISSE-LORTHOIS, enfants et petits-enfants,
son frère, beaux-frères, belles-sœurs, neveux et nièces
 Madame BAUDEN-PARINEAUX et ses enfants,
 Mademoiselle Laura DERRUYNE, *sa tante, cousins et cousines*
 Les familles GILLEBERT, CLARISSE, BAUDEN, DEBRUYNE,
 ont la douleur de vous faire part de la perte sensible qu'ils viennent d'éprouver en
 la personne de

MONSIEUR

ABEL-ARTHUR GILLEBERT
 époux de Dame EMMA CLARISSE

*né à Poperinghe le 6 Février 1876 et y décédé subitement le 1 Décembre 1951;
 mari du Sacrement de l'Extremé-Onction.*

Il vous prient d'assister aux CONVOI et SERVICE Funèbres qui auront lieu le **JEUDI**
6 DÉCEMBRE à 10 heures en l'église de l'Abbele, d'où son corps sera conduit au cimetière dudit lieu pour y être inhumé.

La Messe d'âme sera chantée le **Mardi 5 Décembre à 9 h.**

Miséricordieux Jésus, donne-lui le repos éternel.

Abbele, le 3 Décembre 1951.

ABBELE - 1951 - 1000000000

De officiële toegang van de hoeve is via de Abelestationsstraat. Maar de toegang naast restaurant Het Lindenhof was de meest gebruikte. Deze dreef gaf toegang via de Abelestationsstraat. De binnenkoer met woning en paardenstal.

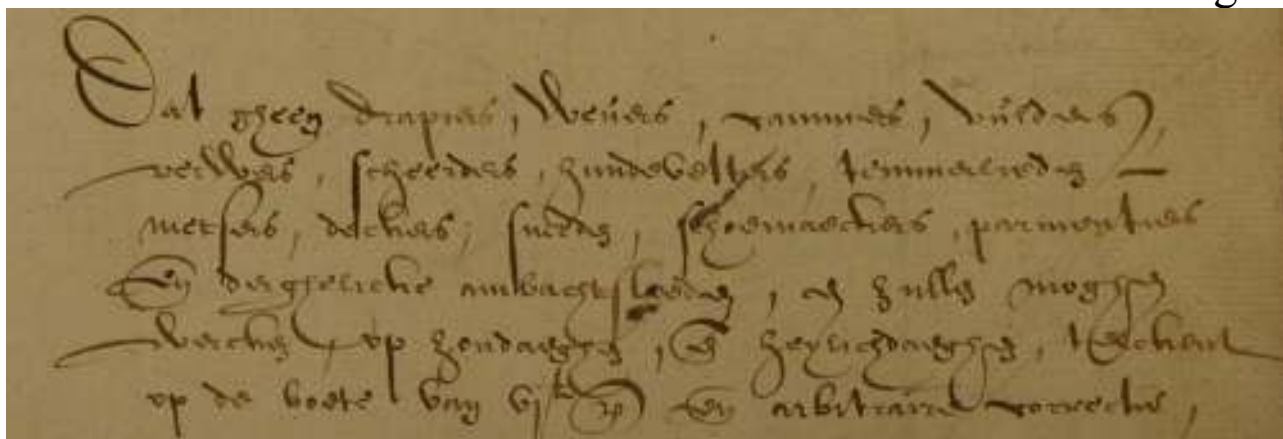

Twee zusters Maria en Anna Gillebert met de zondagse kleren op weg naar de hoogmis in Abele, hier in de bocht bij Dis van pong (Desire Declerck) gefotografeerd.
Foto's privéverzameling westhoekverbeeldt.be

12 stielen.. en vele meer

deel 1

Paul – Johan Desegher

Uit SAP 468: Resoluties (v.a. 1580) 35 ro⁶⁴

Bij het voorbereiden van een publicatie van de Poperingse resoluties uit de 16e – 17e eeuw was ik op zoek naar de betekenis van heel wat oude termen, en Verwijs & Verdam brachten niet altijd soelaas. Toen vond ik in de stedelijke bibliotheek van Gent “Beroepsnamenboek” van ene meneer J. B. Glasbergen. Vooral de ondertitel trok mijn aandacht: “Beroepsaanduidingen voor 1500 in Nederland en België”⁶⁵ Ik vond het werk zo boeiend, dat ik het helemaal doorgenomen heb.

Meer dan eens trokken de sluiers van een ver verleden zich terug en doemden onvermoede gestalten op.

Ook werd de betekenis van sommige familienamen geduid, en dat is een onderwerp dat me reeds boeit sinds het voorlaatste jaar uit mijn collegetijd, toen we voor het eerst met etymologie kennis maakten. --> []

Ik heb naarstig genoteerd. Wellicht kan u ook iets opsteken. En uw vaardigheid in de paleografie wat testen..

- Bedieder: vertaler
- Bedrijver: landbouwer (*als “bedrijfver” bekend in ons SAP, o.a. in lijsten van ommestellingen*)
- Belastingpachter: die, voor een som gelds de inning van een bepaalde belasting, meestal een accijns, van de overheid heeft overgenomen (*Zoals in een openbare verkoping wordt er geboden om dit tijdelijk ambt te verwerven, en de hoogste bieder wint. Hier kan je neerslag van terugvinden in de stadsrekeningen. De pachter moest natuurlijk zorgen dat hij de som bijeen kreeg; daarom diende hij meestal een persoon voor te dragen die zou borg staan, mocht hij “zijn broek scheuren;” Dat dit kon voorkomen, daarvan gewagen sommige processen .)*

⁶⁴ Transcriptie: “Dat geen drapiers, wevers, cammers, vulders, verwers, scheerders, huudeveters, temmerlieden, metsers, deckers, smeden, schoemaekers, parmentiers ende derghelicke ambachtslieden, en sullen moghen wercken op zondaeghen ende heylichdaeghen, telckent opde boete van zes ponden parisis ende arbitraire correctie.”

⁶⁵ Uitgeverij L.J. Veen, A'dam/A'pen

Hier mag ik niet nalaten een voortreffelijk boekje van Henri Vandenbergh te vermelden: “Beroepen” (+ index), verschenen als Croonestuck n° 21, en nog verkrijgbaar bij de Vrienden van het Poperings Archief, v.z.w. : u krijgt ze in 3 talen : (middel-)Nederlands, Frans en Latijn

- Brigittijn: monnik van een kloosterorde gesticht door Brigitta, prinses van Zweden
Voor de trappisten zich vestigden in Sint-Sixtus, was er (vlakbij) een klooster van Brigittijnen. De Oostenrijkse keizer Jozef II vaardigde in 1783 een edict uit “raeckende de vernietinge van (..) onnoodige Kloosters. Contemplatieve orden droegen volgens de verlichte vorst niet bij tot het openbaar nut en dus waren de paters genoodzaakt op 17 mei van het volgende jaar hun klooster te verlaten
- Broodeter of broodknecht: bediende die kost en inwoning geniet (van zijn broodheer)
- Broodmeester: brooduitdeler, vb. in een armenhuis
- Burggraaf: stadhouder van een graaf, die op een van diens burchten woont
[de Borchgraeve]
- Bussenier: schutter met een bus, buks, vuurroer, snaphaan (*In Poperinge waren er drie schuttersgilden, elk met hun eigen patroonheilige: Sint Sebastiaan voor de handboog, Sint Joris voor de voet-of kruisboog, Sint Andries voor de busseniers*) Fr. harquebousier
- Chirurgijn: heelmeeester, wondheler
- Cokelaer: variant voor goochelaar [Gokelaere]
- Commies: beambte in dienst van de overheid of van een belastingpachter, die tot taak heeft het innen van indirecte belastingen en het voorkomen van ontduikingen daarvan
- Contrerolleur: ambtenaar die belast is met het toezicht op het geldelijk beheer, financieel controleur
- Cooman, ook wel: coeman: koopman
- Coronel: variant voor kolonel. Hij voert het bevel over een regiment, d.i. een afdeling krijgslieden te paard of te voet, en is onderverdeeld in een aantal compagnieën (infanterie) of eskadrons (cavalerie)
- Crieerder: . Ambtenaar die officiële mededelingen afleest
. omroeper, o. m. voor wijntappers, die bekend willen maken dat zij een nieuw vat hebben aangeslagen
- Cruyenaer: kruidenier
- Cuvelier = kuiper = fuster: tonnenmaker [Cuvelier] = [De Cuyper]
- Dakbinder: strodekker
- Deelsman: rechter of scheidsman in boedelscheidingszaken
- Deurwaarder: ambtenaar die in dienst van een rechtscollege of van de fiscus, exploten en executies doet, verkopeningen houdt, enz (*met executies wordt bedoeld: het doen voltrekken van een vonnis, en dat waren niet uitsluitend fysieke sancties*)
(Maar daar heeft hij zelf wel een voorbeeldfunctie...)

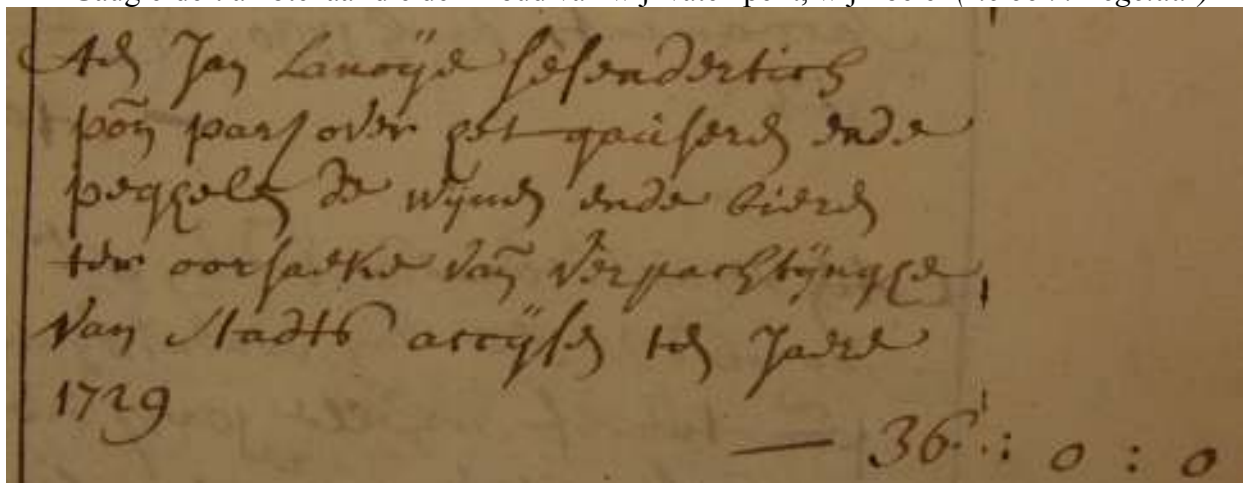
1648 Aen Antheunes cathoire deurwaerdere vanden Wetcamer over zyn pensioen ordinaire: 18 £ par

1649 Aen Antheunes cathoire deurwaerdere vanden Wetcamer over zyn pensioen ordinaire: 18 £ par

Uit SAP Stadsrekening ⁶⁷

67 Transcriptie: “Aen Antheunes cathoire deurwaerdere vanden Wetcamer over zyn pensioen ordinaire: 18 £ par

- Dienaer: gerechtsdienaer, helper van de amman en de baljuw (*in sommige streken gebruikt men nog het woord “diender” als synoniem voor politieagent*) ook: dievenvanger, rakker
- Drapier: die textielprodukten door thuiswerk(st)ers laat vervaardigen, bv. door ruwe wol in te kopen en die tegen stukloon achtereenvolgens te laten wassen, spinnen, kammen en weven en het geweven produkt vervolgens door anderen laat vullen, verven en afwerken
- Drogist: die geneeskundige kruiden verzamelt en droogt en daarvan aftreksels maakt; deze produkten worden naderhand aan apothekers en heelmeeesters verkocht
- Eekschiller: of eker: die eek verzamelt: eikenschors of run. De eekmolenaar maalt het fijn en dan wordt het goedje gebruikt in leerlooierijen (*daar werden sporen van teruggevonden bij archeologisch onderzoek in de Veurnestraat; lees hierover in SAPpig jg X n°1*)
- Executeur: die dagvaardingen uitreikt en vonnissen uitvoert, deurwaarder, pander, uitvoerder
- Flambouwdrager: fakkeldrager (bij een optocht)
- Fourageerder: die voor de voedselvoorziening van een militaire eenheid te velde zorgt
- Gaardenier: hovenier
- Gaarder: belastingsontvanger, collecteur
- Gaugierder: ambtenaar die de inhoud van wijnvaten peilt, wijnroeier (*zie ook : Pegelaar*)

Uit SAP 11 b : Stadsrekening 1730, 73 vo⁶⁸

- gereformeerd (*een adjectief dat veelvuldig voorkomt bij inkwartierungen*)
vb.: sergeant reformé: die op non-actief is gesteld
- Gezworene: gildebestuurder die o.m. betrokken is bij het afnemen van gildeproeven en de controle op het naleven van de gildebepalingen
- Grauwwerker: bontwerker
- Granier: korenhandelaar
- Gruiter: die gruit levert, d.i. een kruidenmengsel dat aan het brouwvocht wordt toegevoegd om het fermenteren te bevorderen en de smaak te verbeteren (*vandaar: de heren van Gruuthuize in Brugge*) [De Gruyter]
- Hekelaar: die vlas of hennep over de hekel haalt, om de bast te splijten en zo de vezels vrij te maken die moeten dienen als grondstof voor weefsels of touwen (*Nu zijn er cabaretiers en stand-up comedians om V.I.P.'s en allerhande toestanden te hekelen*)
- Herbergier: die in zijn huis tegen een geldelijke vergoeding nachtverblijf verstrekt en al wat daar bij hoort, ook: logementhouder

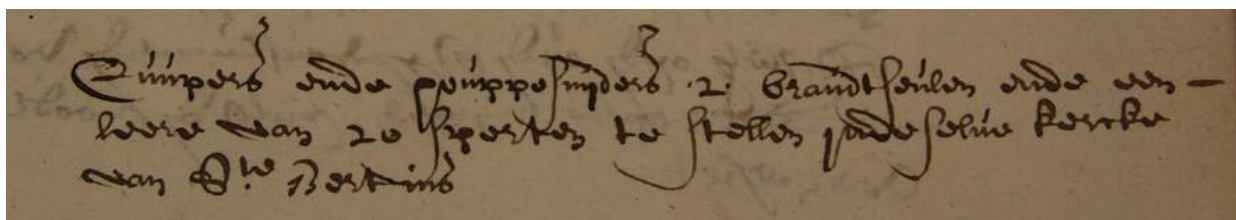
Aenden zelve van tlyuden vande wetschelle, werckclocke ende wyneroen met datter aencleeft (*wat daar nog meer bij hoort*) tJaer deser rekenynghe

(*kantlijn*): gheordonneert den selven catthoie beter syne debvoiren te doenen, op peijne van suspensie

68 Transcriptie: “Aen Jan Lanoije sesendertich ponden parisis over het gauferen (sic) ende peghelen de wijnen ende bieren ter oorsaecke vande verpachtinghe van Stadts accijsen ten Jaere 1729”

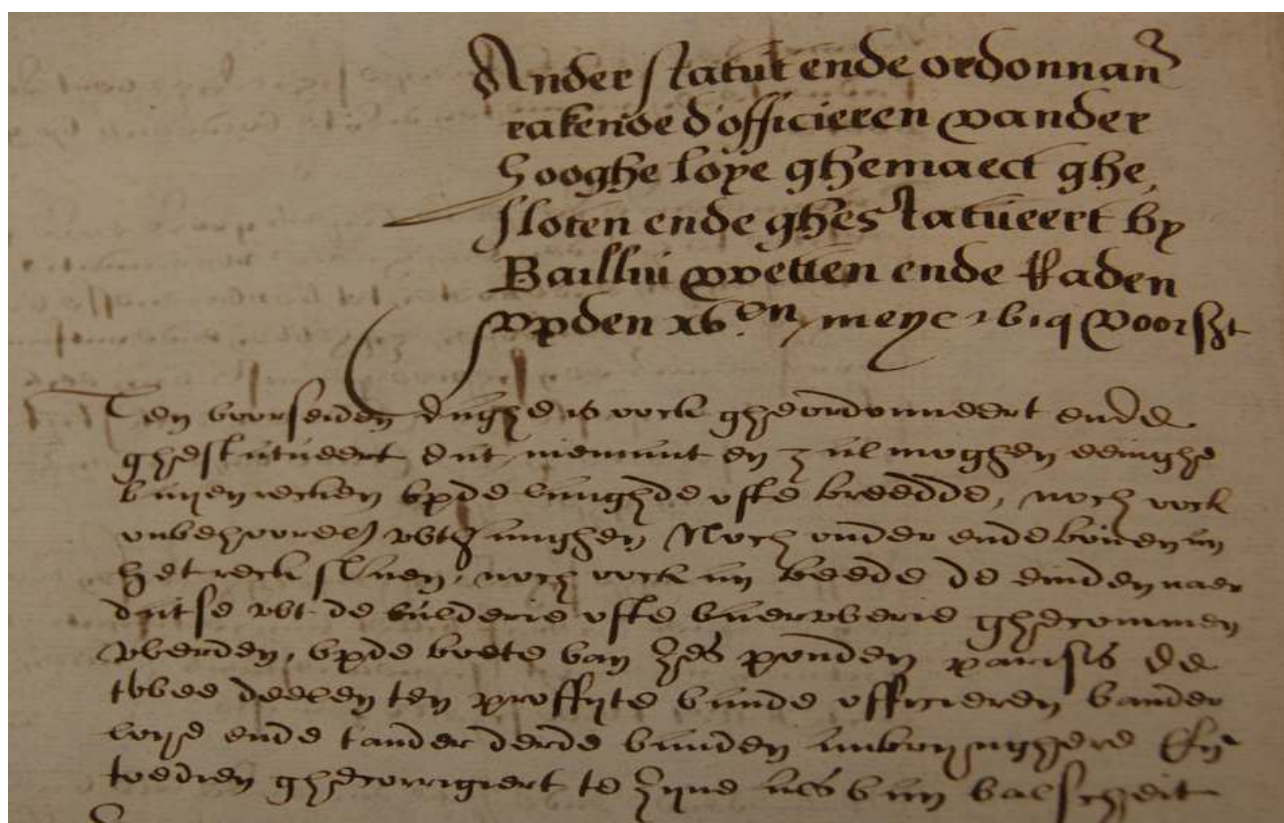
Bekende herbergen in onze stad waren: “Antwerpen” in de Ieperstraat, op de hoek met de Rekhoofstraat, “Het Gouden Hoofd” recht daar over, “Den Rooden Hert” op de hoek van de Gasthuisstraat met de Vlamingstraat, “Duinkercke” vooraan in de huidige Duinkerkestraat. Als er 's winters soldaten bij de bevolking ingekwartierd moesten worden, dan kregen de officieren – noblesse oblige – een voorkeursbehandeling: ze genoten het comfort van een herberg en durfden wel eens een sterretje meer eisen..)

- Hoedenmaker: die van vilt, of konijnen-, vossen-, katten- en bevervellen hoeden vervaardigt
- Hoepenmaker: hoepenbuiger of -binder (De kuiper spant de duigen aan met hoepen, vervaardigd van wilgen- of populierentwijgen. Anders valt de boel in duigen!)

Waarschijnlijk om de nauwe samenwerking worden de twee beroepen in één adem genoemd bij de verordeningen die het stadsmagistraat nam om beter de stadsbranden te beteugelen op 5 april 1651: SAP 469, p 103 ro: ⁶⁹

- Hogeloder: eerste loder (Men stelde hoge eisen op de kwaliteit van afgewerkte produkten. Pas als die bereikt waren, werd er een loodje aan gehecht met het stadswapen en werd het voor verkoop vrijgegeven. Voor het Poperingse laken gebeurde dat bij de Hoge Looie)

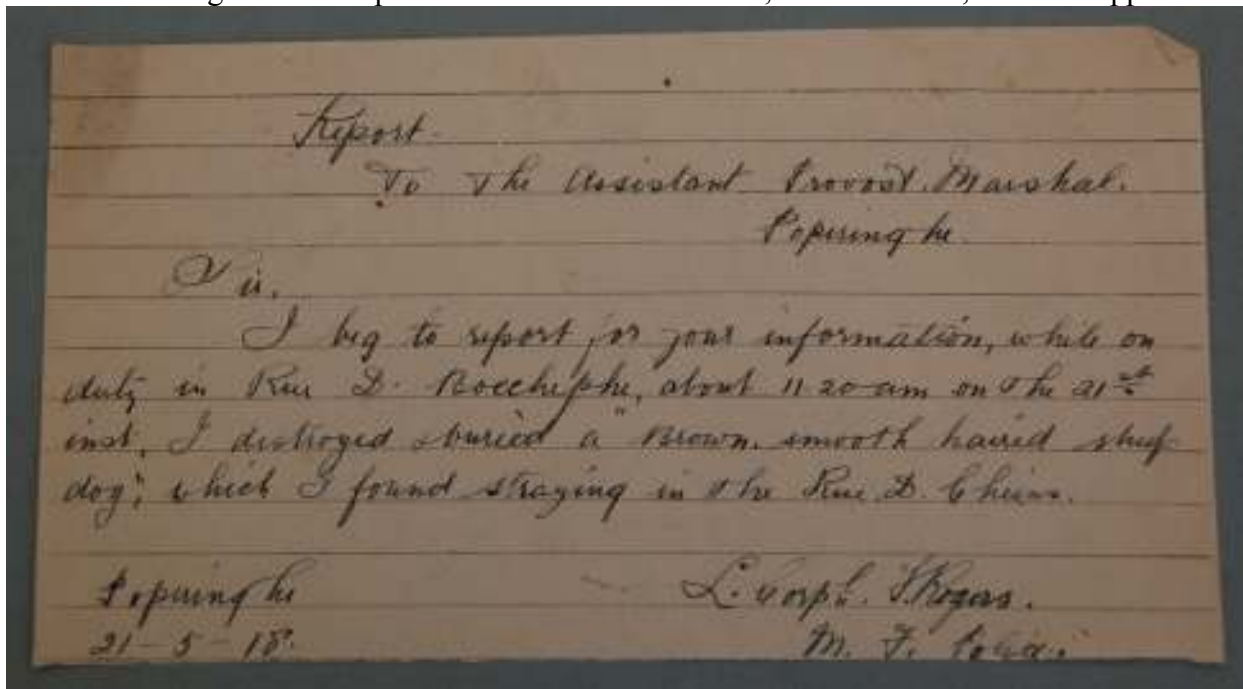

Uit SAP 468: Resoluties (v.a. 1580), p 95 vo⁷⁰

⁶⁹ Transcriptie: “Cuupes ende houppesnijders: 2 (lederen) brandtseulen ende een leere van 20 sporten te stellen inde selve kercke van Sinte Bertins”

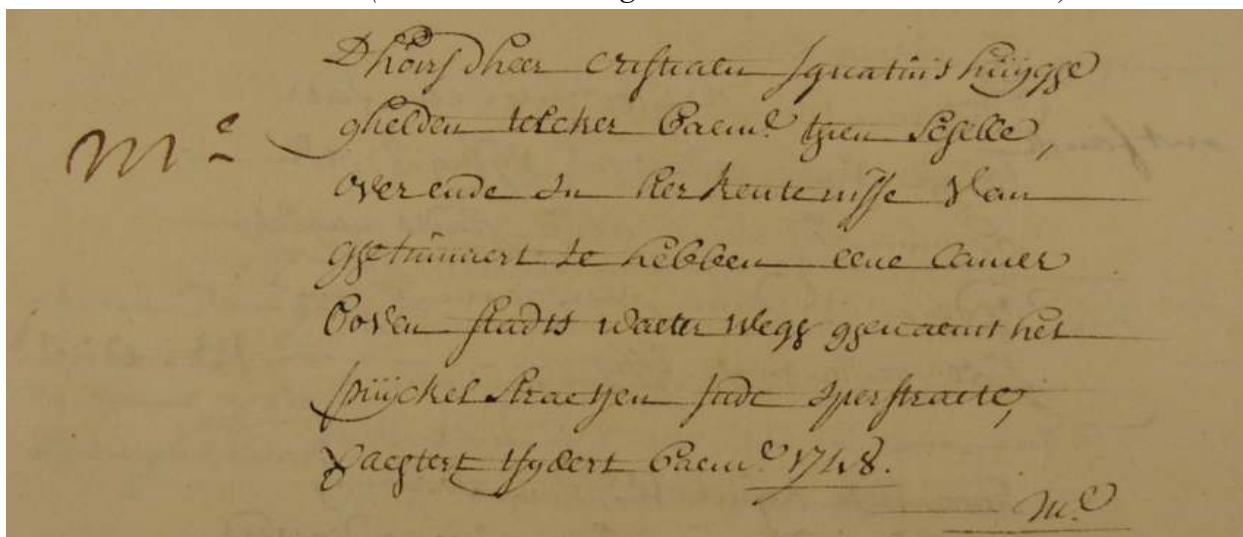
⁷⁰ Transcriptie: “Ander statut ende ordonnantie rakende d'Officiereen vander Hooghe loije, ghemaect, ghesloten ende gheslatueert by Bailliu, wetten ende Raden upden 15den meye 1619 voorseijt

- Hondenslager: die loslopende honden moet doodslaan; ook : stokman, hondenmepper

Uit BE SAP A/WO I/MABR/MABR OO1-402/P.B./1-278⁷¹

- Hoofdman: . Deken van een gilde
 . Wijkmeester van een stad (hier gold dat voor Poperinge-buiten bailien: er was een hoof(d)man voor elk van de 9 hoeken)
- Houtsmid: timmerman (timmeren was vroeger een ander woord voor bouwen)

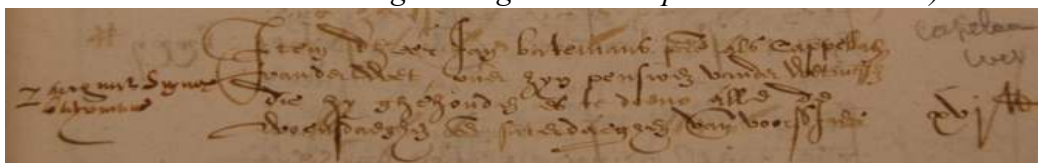
Uit SAP 16 a: Stadsrekening 1749, p 5 ro⁷²

Ten voorseiden daghe is oock gheordonneert ende ghestatueert dat niemant en zal moghen eenighe bayen reken opde langhde ofte breedde, noch oock onbehoorelick uuthanghen noch onder ende boven an het reck slaen, noch oock an beede de einden, naer dat se uut de vulderie ofte vaerwerie ghecommen werden, Opde boete van zes ponden parisis, de twee deelen ten proffyte vande officieren vander loye ende tander derde vanden anbynghere ("moussen" was dus lonend) Ende toedien ghecorrigeert te zyne als van valscheit."

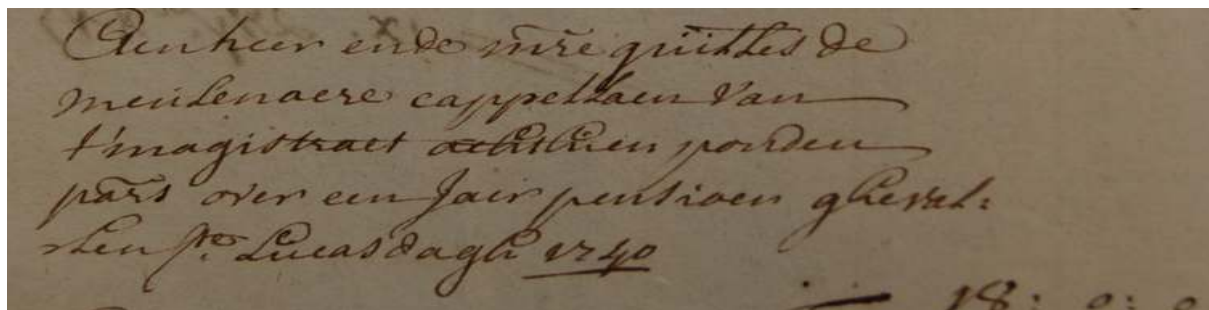
71 Transcriptie: "Report To the Assiostant Provost Marshal, Poperinghe. Sir, I beg to report for your information, while on duty in Rue D Boeschephe, about 11.20 am. On the 21st inst. I destroyed (!) and buried a brown smooth haired sheep dog, which I found staying in the Rue D Chiens"

72 Transcriptie: "D hoirs dheer Cristiaen Ignatius huijghe ghelden telcker baefmesse thien schelle over ende in herkennenisse van ghetimmeret te hebben eene camer boven staddts waeter wegh (brandgang, toeweg tot de beek) genaemt het PuijckelStraetjen jnde IperStraete (ongeveer t.o.Standaard Boekhandel) verachttert tsydert baefmesse

- Huide(n)vetter: leerlooier. Het invetten vande huden gebeurt na het looien⁷³
- Huilebalk(st)er: die tegen betaling bij een begrafenis weeklaagt (*in mijn kinderjaren noemde men de “men in black” die de “corbillard” vergezelden: “krieschers”*)
- Huzaar: militair die tot de lichte ruitery behoort en gewapend is met een kromme sabel, pistolen en een karabijn
- Inktbereider:
Inkt is uit galnoten, vitriool en Arabische gom gekookte zwarte vloeistof om mee te schrijven
- Kaarsengieter: die een vorm met pit vult met gesmolten oneetbaar dierlijk vet en het geheel laat stollen. Publiciteit, spotje van voor de pruikentijd:
Opdat men zig bij donker niet zou loopen builen of wonden
Verkoopt men hier kaarsen bij hele en halve ponden
[De Keersgieter]
- Kaassteker: ambtenaar die kaas keurt door er met een steker/boor partjes uit te halen
[De Caestecker]
- Kaffoorveger: kafkoenveger: schoorsteenveger
of: “Zwarte Piet”, zonder racistische connotaties...
- Kafmeier: kafboer: die kaf verkoopt. Kaf wordt o.m. gebruikt als meststof, diervoer en vulmiddel voor bedden [Cafmeyer]
- Kalkbrander
Kalk wordt o.m. Gebruikt voor het maken van metselspecie. Het wordt bereid door kalksteen of schelpen te branden (verhitten). Dit proces was milieu-onvriendelijk.
- Kamerling: kamerdienaar, oorspronkelijk een erefunctie voor een edelman, die de vorst in zijn privé vertrekken ten dienste stond [Camerlinck]
- Kamernymf: prostituee
- Kannengieter: die tinnen kannen maakt, tinnegieter
In de Drie Kannen verkoopt men kannen en kruiken
Als ze niet breken, kan men ze heel lang gebruiken
- Kapelaan: . Hulppastoor, onderpastoor
. geestelijke verbonden aan een gilde- of huiskapel (*in de stadsrekeningen vinden we betalingen terug aan de “kapelaan van de Weth”*)

Uit SAP (boven)⁷⁴ : Stadsrekening 12b: 1598-99
en SAP 14 a: Stadsrekening 1739-42, p 51 vo (onder)⁷⁵

1748”

73 Lees meer hierover in het artikel “Huidenvetterij in de Leverstraat” door Henri Vandenberghe in SAPpig X,2

74 Transcriptie: “Item dheer Jan batemans , presbytere, als cappelaen vande Wet, over zyn pensioen vander Wet-messen die hy ghehouden es te doene alle de Woensdaeghen ende Saterdaeghen vanden voorschreven Jaere: 16 £ p”

75 Transcriptie: “Aen heer ende meestere guillaumes de meulenaere , cappelaen van t'magistraet , achtthien ponden parisis over een Jaer pensioen , ghevallen Sinte Lucasdagh 17403”

- Kapitein: hoofdman, aanvoerder, gezagvoerder
 . Van een compagnie of vendel landsoldaten
 . Van de burgerwacht, van een burgercompagnie
- Karton: paardenknecht (zie ook: boever)
- Kasseier, kasseienlegger, kasseiwerker: stratenmaker (*in de bronnen van het SAP zal je heel vaak verwijzingen naar de "stedelijke calsiende" aantreffen*)
- Karossenmaker
 Een karos is een (luke) voertuig. De bak wordt op riemen gedragen

Uit Le Grand Larousse, 1897
 karos uit de tijd van Lodewijk XIV

- Karossier: koetsier
- Kastelein: waard, tapper, herbergier [Kesteley]n
- Ketelaar: ketelsmid, rondreizende ketelboeter, ketellapper, koperslager [De Ketelaere]
- Keurling: (jonge)man die voor krijgsdienst is aangewezen (*in tijden van troebelen kon men van hogerhand een bevel verwachten om een lijst van weerbare mannen op te stellen*)
In de hierna volgende lijst worden ze zelfs met hun bewapening beschreven:
 - Maillaert buuck , Corporael voorsien van musquet, bendolliere ende fourquette

Oeps geen plaats meer.

In onze volgende editie vind u alvast het tweede deel van dit artikel.